
XIX

ELS VERBS *SER* I *ESTAR*

Sumari

1. Introducció
2. Resum de les diferents aproximacions a l'ús de *ser* i *estar*
 - 2.1. Pompeu Fabra
 - 2.2. Ramon Aramon
 - 2.3. Francesc de Borja Moll i Antoni Maria Alcover
 - 2.3.1. Usos de *ser*
 - 2.3.2. Usos de *estar*
 - 2.4. Antoni M. Badia i Margarit
 - 2.5. Jaume Vallcorba
 - 2.6. Manuel Miquel i Planas
 - 2.7. Josep Ruaix
 - 2.7.1. Usos de *ser*
 - 2.7.2. Usos de *estar*
 - 2.8. Joan Solà
3. Classificació dels usos de *ser* i *estar*
 - 3.1. Usos unànimement acceptats o rebutjats de *ser*
 - 3.1.1. Com a verb intransitiu
 - 3.1.2. Com a verb copulatiu
 - 3.1.3. Com a verb auxiliar
 - 3.2. Usos unànimement acceptats o rebutjats de *estar*
 - 3.2.1. Com a verb intransitiu
 - 3.2.2. Com a verb copulatiu
 - 3.2.3. Com a verb transitiu
 - 3.2.4. Com a verb auxiliar
 - 3.3. Casos sobre els quals no hi ha acord
 - 3.3.1. En usos intransitius
 - 3.3.2. En usos copulatius
 - 3.4. Casos en què és possible un altre verb
 - 3.4.1. En comptes de *ser* intransitiu
 - 3.4.2. En comptes de *ser* auxiliar en les passives
 - 3.4.3. En comptes de *estar* copulatiu
 - 3.4.4. En comptes de *estar*[-*se*], equivalent a 'residir, habitar, fer estada'
 - 3.4.5. En comptes de *ser* o *estar* amb S [-AN]
 - 3.4.6. En comptes de *estar* *per a*
 - 3.4.7. En comptes de *ser* o *estar* en usos copulatius
4. Bibliografia

MANUAL
LA REDACCIÓN Y EL USO DE TEXTOS
D'ESTIL

1. Introducció¹

L'ús dels verbs *ser* i *estar* és una de les qüestions més discutides de la sintaxi catalana. En primer lloc, perquè Pompeu Fabra no en va fer una descripció sistemàtica: les úniques referències seves a aquesta qüestió són uns comentaris breus sobre usos molt concrets en les *Converses filològiques*, i la descripció i els exemples de les entrades *ser* i *estar* del *Diccionari general de la llengua catalana* de l'any 1932.

En tots aquests anys, en què evidentment la llengua ha evolucionat molt, força gramàtics han intentat sistematitzar i aclarir els usos d'aquests dos verbs. El seu esforç s'ha dirigit bàsicament a restablir-ne l'ús genuí, que generalment ha volgut dir restablir-ne l'ús de la llengua antiga. Ara bé, el coneixement que encara ara tenim del funcionament dels verbs copulatiu en aquesta llengua antiga, i també en les diferents varietats geogràfiques actuals —amb evolucions força diferents en aquest punt—, no sembla que permeti arribar a conclusions definitives. L'única varietat de la qual tenim força estudis és el català central.

En alguns d'aquests estudis —el d'Antoni M. Badia i el de Falk— s'arriba a la conclusió que la situació actual, almenys en català central, d'extensió dels usos del verb *estar* és clarament una influència de l'espanyol. Però aquesta extensió es produeix —sempre segons aquests dos autors— perquè, de fet, el català ja hauria evolucionat en aquesta direcció independentment de la llengua veïna; en altres paraules, el català es troba en un estadi menys «madur» que l'espanyol.

En aquest estat de coses, l'objectiu del capítol no pot ser un altre que resumir les aportacions que hi ha hagut des de les *Converses filològiques* fins als estudis de Joan Solà —tots, declaradament o no, sobre el català central—² i classificar els usos segons que hi hagi unanimitat o no a acceptar-los o a rebutjar-los. En els casos de desacord, raonem la preferència d'un ús o l'altre.

2. Resum de les diferents aproximacions a l'ús de *ser* i *estar*

2.1. Pompeu Fabra

2.1.1. Pompeu Fabra tracta dels usos dels verbs *ser* i *estar*, en primer lloc, en les *Converses filològiques* 220, 314 i 475-479 del recull de l'editorial Barcino.³

1. Agraïm a Ramon Solsona les observacions que ens ha fet arran d'una lectura atenta d'una primera versió d'aquest capítol (1995). Per elaborar aquesta tercera edició, hem consultat la bibliografia consignada al § 4. Les noves aportacions d'aquesta bibliografia es recullen en els diferents subapartats del § 3.

D'altra banda, per a una revisió actualitzada dels usos dels verbs *ser* i *estar*, vegeu les obres més recents contingudes en el § 3.1 del capítol xxiii.

2. Autors valencians com Carles Salvador o Josep Lacreu no en parlen; Francesc de Borja Moll parla dels usos balears a la seva gramàtica i al *Diccionari català-valencià-balear*, i, pel que fa al rossellonès, només tenim notícia d'un treball de Lluís Creixell. Ja en premsa la primera edició d'aquest llibre, va aparèixer la *Gramàtica de la llengua: Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica* d'Antoni M. Badia i Margarit (1994), que no vam poder tenir en compte en aquell moment.

3. També parla d'aquests dos verbs a les converses 138-139, 155, 159-160, 162, 216 i 218, però des del punt de vista morfològic.

2.1.1.1. El primer ús de què parla és el de *ser* o *estar* més participi passat per expressar una qualitat passatgera o accidental. Hem de dir «la sopa *és* salada», tot i que el paralelisme amb la distinció que el català fa amb certs adjectius, per exemple, «en Pere *és/està* bo», provoca la tendència a distingir entre «la sopa *és/està* salada».

2.1.1.2. Després parla de la diferència entre «*ser* a Girona» (en un moment donat, circumstancialment) i «*estar* a Girona» (residir-hi). Rebutja l'ús de *estar* en el primer cas i fa notar que, en el segon sentit, l'extensió de l'ús pronominal *estar-se*, paral·lela a la de *estar* en comptes de *ser* en el primer cas, potser es deu a la necessitat de distingir entre *estar* (en un lloc en un moment donat, circumstancialment) i *estar-se* (en un lloc, residir-hi).

2.1.1.3. En tercer lloc, parla dels casos amb un complement locatiu i un temporal puntual, en els quals cal usar *ser*: «A les nou *serem* al teatre.»

2.1.1.4. Finalment, fa notar la distinció entre «en Pere *és* bo» (qualitat permanent, definidora) i «en Pere *està* bo» (qualitat transitòria, accidental).

2.1.2. En el *Diccionari general de la llengua catalana* (DGLC), defineix els usos de cada verb a les entrades corresponents.

2.1.2.1. A l'entrada *ésser* estableix els usos d'aquest verb.

a) Com a verb intransitiu (v. intr.): «Existir, tenir realitat, tenir lloc com a fet.»

[1] Déu *és*.

b) Com a v. intr.: «Trobar-se en un lloc.»

[2] Jo *ERA* a casa.

c) Com a verb copulatiu (v. cop.): «Afirma del subjecte que posseeix una qualitat o atribut (amb un adjectiu o locució adjectival).»

[3] L'or *és* groc.

[4] La corona *és* d'argent.

d) Com a v. cop.: «Afirma del subjecte que pertany a una categoria o classe (amb un nom o pronom).»

[5] El seu pare *és* metge.

[6] El voltor *és* un ocell.

e) Com a v. cop.: «Afirma del subjecte que és equivalent o idèntic a una altra cosa.»

[7] Dos i dos *SÓN* quatre.

f) Com a v. cop.: «Amb participi passat (p. p.), expressa un estat del subjecte o que l'acció recau sobre el subjecte.»

[8] Ell *és* nat de l'agost.

[9] Jo *SERÉ* castigat pel mestre.

2.1.2.2. A l'entrada *estar* estableix els usos d'aquest verb.

a) Com a v. intr.: «No moure's, romandre, durant un temps més o menys llarg.»

[10] Vam trobar-los sota el pont: *ESTAVEN* allí, armats.

[11] Quantes hores hi van haver d'*ESTAR*?

b) Com a v. intr.: «Trobar-se, mantenir-se, per algun temps en una actitud, estat, condició, fent una cosa.»

[12] *ESTAR* dret.

[13] *ESTAR* de genolls.

- [14] ESTAR amb la boca oberta.
- [15] Quan hi arribarem, ESTARAN sopant.
- [16] ESTAR de viatge.
- [17] ESTAR cansat.
- [18] ESTAR pàllid.
- [19] Com que ESTÀ fred de mans, no troba que l'aigua sigui freda.
- [20] ESTÀ bé.

c) Com a v. cop. usat absolutament: «Cessar de fer quelcom.»

- [21] ESTIGUEU, homes: no veieu que fent això molesteu?

d) Com a v. intr.: «Consistir en.»

- [22] Tot ESTÀ en això: que ell no ho endevini.

e) Com a v. intr.: denotació «que una cosa s'ha deixat de fer, és imminent que s'esdevingui, tenim el propòsit de fer-la».

- [23] Vet aquí que la carn encara ESTÀ per coure.

f) Com a v. intr.: «Prestar [...] atenció a algú o alguna cosa.»

- [24] ESTAR per algú.

g) Com a verb pronominal (v. pron.): «Privar-se de, no fer.»

- [25] Jo M'ESTIC d'anar-hi perquè em penso que els molestaria.

h) Com a v. pron.: «Residir, habitar, fer estada.»

- [26] Ell ara s'ESTÀ al carrer de Provença.

i) Com a verb transitiu (v. tr.): «Tardar, emprar cert temps a fer quelcom.»

- [27] Per a fer això HAN ESTAT quatre hores!

2.2. Ramon Aramon

L'any 1957, en un treball sobre calcs sintàctics en català, Ramon Aramon dedica un capítol als usos de *ser* i *estar*.⁴

Per començar, resumeix l'estudi que Samuel Gili Gaya havia fet per a l'espanyol.⁵ I a continuació l'aplica al català.

2.2.1. En català s'usa *ser* sempre que en espanyol s'usa *ser*. Aquests usos són els descrits al DGLC (§ 2.1.2.1).

2.2.2. L'ús de *estar* en català presenta diferències respecte a l'espanyol.

a) En els casos en què *estar* en espanyol s'usa amb un adjectiu qualificatiu per expressar una qualitat considerada producte d'una transformació aconplida o perfecta, real («el jarro *está* roto») o suposada («el jarro *está* intacto»), el català fluctua. (Aramon no esmenta que això també passa amb un p. p.; però, com es pot veure, en dona un

4. ARAMON, Ramon. «Els dos verbs copulatiu». A: *Notes...*, p. 20-33.

5. GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*, § 44-48.

exemple: *roto*. Les frases [28a], [29a] i [30a] són preferides per Aramon, ja que les dona en primer lloc.)

[28a]	El gerro és trencat.	[28b]	El gerro ESTÀ trencat.
[29a]	El gerro és intacte.	[29b]	El gerro ESTÀ intacte.
[30a]	El cafè és fred.	[30b]	El cafè ESTÀ fred.

b) *Estar* s'usa en espanyol amb p. p. de verbs perfectius;⁶ en català hi ha vacil·lacions.

[31]	ESTAR ferit.	[32]	ÉSSER mort.
------	--------------	------	-------------

c) Amb un sentit local de situació o posició, material o figurada, l'espanyol usa *estar*; el català, en canvi, usa *ser*.

[33] SOM a casa.

d) En espanyol, si s'indica tant presència com permanència, s'usa *estar*; en català, la presència s'indica amb *ser*, i la permanència tant amb *ser* com amb *estar*.

[34]	No hi és.	[35a]	ESTAREM a casa fins a les vuit.
[35b]	SEREM a casa fins a les vuit.		

A continuació, d'acord amb la descripció anterior, analitza els usos d'uns quants escriptors. En resum, les seves observacions més interessants són:

a') No admet l'ús de *estar* com a «haver-hi, radicar» («aquí *està* el quid»).

b') Amb adjectius qualificatius referits a subjectes animats, el rossellonès —per gal·licisme?, per tradició?— usa *ser*. Aramon no accepta casos com «*està* bonica» ni la locució «*estar fet un/una* + adjectiu» («*estàs* fet un histèric»), equivalent simplement a «*ser un/una* + adjectiu».

c') Amb p. p. hi ha moltes vacil·lacions —com també n'hi havia en la llengua antiga. Segons Aramon, quan el p. p. té un valor pròxim a un adjectiu o hi pot equivaler, es tendeix a usar *ser* per expressar un estat permanent.

[36]	El llibre és enquadernat.	[37]	Ell és batejat.
------	---------------------------	------	-----------------

Quan el p. p. es refereix a persones i serveix per expressar un estat transitori, s'usa *estar*.

[38] Ell ESTÀ exiliat.

Aquesta dualitat explica la diferència entre [39a] i [39b]:

[39a]	SER inspirat.	[39b]	ESTAR inspirat.
-------	---------------	-------	-----------------

d') Analitza la vigència de la perífrasi «*estar* + gerundi» en les llengües romàniques i estableix tres grups segons que s'usi molt (espanyol, portuguès i italià del sud), no gaire (italià del nord i occità) i gens (francès). El català, segons Aramon, pertany al segon grup i, per tant, cal usar-la amb prudència.⁷

6. Aramon no defineix els conceptes de *perfectiu* i *imperfectiu*. Remet a Gili Gaya (*Curso...*, § 45), el qual els defineix així: «Se llaman *perfectivas* las acciones de duración limitada, que necesitan llegar a su término, a su final, a su perfección. Cada una de las acciones designadas por los verbos *saltar, disparar, besar, firmar, resolver*, no se concibe más que en su perfección o acabamiento. Si la acción no termina, no podemos decir que se produce. En cambio, *querer, saber, conocer, respetar*, son de duración ilimitada, inacabada, imperfecta: pueden producirse sin llegar a su término temporal; son, pues, *imperfectivas*.»

7. Vegeu el capítol XVIII, § 5.4.

2.3. Francesc de Borja Moll i Antoni Maria Alcover⁸

2.3.1. Usos de ser

Dóna els usos següents:

a) *No poder ésser*: «No poder existir o tenir realitat una cosa.»

[40] No POT SER que encara passin aquestes coses!

b) Constata que en molts casos es pot substituir per *haver-hi*.

[41a] El capellà no hi és. [41b] No HI HA el capellà.

c) Dóna com a atribut (Atr) possible un adjectiu numeral:

[42] ÉREM QUATRE i veníem de Sant Aniol.

d) Amb complement introduït amb una preposició (indicant manera, finalitat, etc.): *ésser de l'ungla* («ser lladre»), *ésser de plànyer* («ser digne de compassió»), etc. (El diccionari no en dóna exemples; els que donem són nostres.)

[43] Havent-hi en Pere, no deixeu les bosses sense vigilar: ÉS DE L'UNGLA.

[44] Amb quatre fills i sense sostre, ja ÉS DE PLÀNYES, aquest home!

Sembla que la locució *ser de plànyer* s'usa també amb el valor de «caldre o haver de lamentar»:

[45] ÉS DE PLÀNYES que hàgim acabat d'aquesta manera.

e) Com a verb auxiliar, antigament s'usava per formar els temps compostos dels verbs intransitius de moviment.

[46] Aprés de SER PARTITS...

f) «Dialectament es troba l'ús abusiu de *esser* com a auxiliar per a formar els temps perfets de verbs transitius i no reflexius, que gramaticalment demanen la construcció amb *haver*.»

[47a] ~ SOM POSAT les claus damunt la taula.

[47b] HEM POSAT les claus damunt la taula.

g) Com a reflexiu.

[48] Aquest ordonament metex SE SERÀ en infer.

h) La fórmula «Què és de...?» per saber coses d'algú. (El diccionari no en dóna exemples; els que donem són nostres.)

[49] QUÈ ÉS DE la Isabel Pantoja? Fa temps que no surt a les revistes.

i) *No ésser res*: «No tenir importància.» (El diccionari no en dóna exemples; els que donem són nostres.)

[50] No es preocupi, NO ÉS RES: amb el seu somriure ja em sento recompensada.

8. ALCOVER, A. M.; MOLL, F. de B. *Diccionari català-valencià-balear*, entrades *esser* i *estar*. Donarem només els casos no recollits al DGLC.

j) Tant ésser a algú (com no ésser-li) (una cosa com una altra): ésser-li indiferent. (El diccionari no en dóna exemples; els que donem són nostres.)

[51] TANT M'ÉS QUE vinguis.

[52] TANT M'ÉS QUE vinguis COM que no vinguis.

k) Si no ésser per... (El diccionari no en dóna exemples; els que donem són nostres.)

[53] SI NO FOS PER l'uniforme que porta...

l) Ésser d'algú: ser ell, estar en el lloc d'ell.

[54] SI JO FOS DE TU, no em deixaria comandar.

2.3.2. Usos de estar

Dóna els usos següents:

a) Estar en: «valer, costar».

[55] Aquesta funció li ESTARÀ EN mil duros.

b) Estar per casa, roba d'estar per casa, posar-se d'estar per casa.

c) A tot estar: «Habitant completament en un lloc, menjant-hi i dormint-hi.»

[56] En aquest hotel, quinze dies A TOT ESTAR costaven, l'any 2001, 100.000 pessetes.

d) Estar (en el parer, la creença) que: «creure que».

[57] E ESTICH EN PARER QUE portant-li en dol ab mi esta ciutat...

[58] ESTIC QUE plourà.

e) Estar a manament, a les ordres, a arbitri: «estar subjecte a la seva autoritat».

[59] Per tal que ESTIGATS AL MEU MANAMENT...

[60] El que hauria donat per ESTAR A LES ORDRES de Napoleó! (*Exemple nostre.*)

f) Estar [sic] a l'acostumat, a l'ordenat, etc.: «atenir-se, obrar conforme al costum, a les ordes, etc.».

[61] Quant a la distribució de l'escola, que se ESTIGA A LO ACOSTUMAT.

g) No estar que: «abstenir-se, deixar de fer una cosa».

[62] Per tot açò NO ESTARÉ QUE no consell.

h) Estar per algú, a alguna cosa: «dependre d'aquella persona o cosa el fer-se o no una acció determinada».

[63] Per mi no ESTARÀ que ell no isca de presó.

[64] Casi a no res ESTIGUÉ que ells no vinguessen a les mans.

i) Estar a tot: «estar disposat a tots els esdeveniments, a lluitar contra tota adversitat».

[65] O bus, o barro, que jo ja ESTICH A TOT.

2.4. Antoni M. Badia i Margarit

En la seva *Gramàtica catalana*,⁹ Antoni Maria Badia tracta dels usos de *ser* i *estar*.

2.4.1. A partir dels treballs de Gili i d'Aramon, estableix que en català el concepte de «qualitat perfectiva»¹⁰ té un abast més restringit que en espanyol.

2.4.2. En general, les qualitats amb valor imperfectiu s'expressen amb *ser* (*blanc, estimat, madur, mort, alt, fred*) i les que tenen valor perfectiu, amb *estar* (*caient, per veure, sense venir, ferit, cansat*).

Hi ha adjectius com *alegre* o *trist* que admeten tant un enfocament imperfectiu (amb *ser*) com un de perfectiu (amb *estar*).

Les vacil·lacions «aquest gerro *és/està* trencat» es poden explicar per tres raons: la possible confusió de la frase amb *ser* amb la passiva, la connotació d'arcaisme que té la construcció amb *ser* i la pressió de l'espanyol a favor de *estar*.

2.4.3. A partir d'aquestes premisses, Badia estableix cinc tipus sintàctics:

a) V. cop. + atribut (Atr) en general (menys l'adjectiu qualificatiu i altres categories tractades a part).

L'Atr, imperfectiu, pot ser nom, pronom, adjectiu determinatiu, locució adjectiva, oració de relatiu (o qualsevol altra), infinitiu, adverbi, etc. (L'«etc.» és de Badia.)

[66] Ell *és* enginyer.

[67] La muntanya *és* seva.

[68] La idea *és* del meu pare.

[69] Aquest *és* el que et deia.

[70] La solució *és* contestar.

[71] La reunió *és* ara.¹¹

b) V. cop. + adjectiu qualificatiu.

Amb éssers vius, *ser* s'usa per expressar qualitats permanents o imperfectives.

[72] Aquest home *és* corpulent.

Estar s'usa «quasi sempre» per expressar qualitats transitòries o perfectives.

[73] El nen *està* dret.

[74] El nen *està* malalt.

Amb coses, en general s'usa *ser*.

[75] La torre *és* alta.

[76] El davantal *és* net.

c) V. cop. + p. p.

És la construcció en què hi ha més vacil·lacions, sobretot quan els p. p. s'assemblen als adjectius qualificatius.

Amb éssers vius, les qualitats permanents s'expressen amb *ser*.

[77] L'home *és* mort.

Les transitòries s'expressen amb *estar*.

[78] En Pere *està* animat.

9. § 269-270. Per a les aportacions de la seva gramàtica de 1994, v. el § 3.

10. En el § 201.2, Badia defineix els conceptes de *perfectiu* i *imperfectiu* en els mateixos termes que Gili Gaya. V. la n. 5.

11. Notem que en aquest exemple *ser* no és copulatiu, ja que vol dir «tenir lloc, esdevenir-se». Un exemple d'adverbi com a predicat nominal és: «En Pere *és així*.»

Amb coses, sempre s'usa *ser*.

[79] La casa és abandonada.

d) V. cop.¹² + complement de lloc

La idea de «trobar-se en un lloc» —durativa, imperfectiva— s'expressa amb *ser*.

[80] On sou?

La idea de «romandre en un lloc durant un temps determinat —terminativa, perfectiva—» s'expressa amb *estar*.

[81] ESTARÉ dues hores al despatx.

Hi ha casos de vacil·lació, perquè la distinció no sempre és clara.

[82] Els mossos SÓN al camp tot el dia.

[83] Els mossos ESTAN vuit hores al camp.

e) Sentits etimològics de *ser* i *estar*.

Són els descrits pel DGLC d'«existir» (*ser*: § 2.1.2.1.a) i «residir» (*estar*: § 2.1.2.2.a).

2.4.4. A continuació constrasta aquesta classificació amb l'ús del barceloní. Com a conclusió general afirma que l'ús només s'aparta de la normativa quan aquesta s'aparta de l'ús espanyol: en el grup *b*, se senten frases com «el nen *està* dòcil», que es poden solucionar amb *mostrar-se* («el nen *es mostra* dòcil»), *aparèixer*, etc.; en el grup *c*, és on hi ha més conflictes en frases com «la casa *està* abandonada», i en el *d*, segons Badia, el barceloní ho fa tot amb *estar* («On *estan* les claus?»).

2.4.5. En l'epígraf dedicat a valorar els usos actuals, constata el divorci entre la llengua oral i la normativa, i afirma que «en el futuro habrá que ir haciendo más concesiones»,¹³ ja que l'extensió de *estar* no és sols un castellanisme sinó un estadi més modern i madur perquè hi ha una matisació més afinada.

2.5. Jaume Vallcorba¹⁴

L'any 1978 Jaume Vallcorba va publicar un estudi sobre els verbs *ser* i *estar*. Amb l'objectiu genèric de restablir els usos antics de cada verb, divideix l'estudi en tres parts: determinació de les marques del context lligades a cada verb, anàlisi dels significats de cada verb i estudi de construccions arcaïques d'aquests verbs amb substituïts moderns genuïns.

2.5.1. En la primera part estableix les marques de context següents:

2.5.1.1. Els complements de temps duratius (CTD) i els no duratius (CTND). Quan en una frase hi ha un CTD o s'hi pot sobreentendre, cal usar *estar*; si no n'hi ha o no s'hi pot sobreentendre, cal fer servir *ser*. Aquesta distinció es dona tant si el subjecte és animat (S [+AN]) com si no ho és (S [-AN]).

[84] ESTIGUEREN molts dies davant del rei.

[85] Aquell dia ja EREN davant del rei.

12. D'acord amb el DGLC, en aquest ús *ser* i *estar* són verbs intransitius.

13. Pàgina 169.

14. VALLCORBA, Jaume. *Els verbs...*

Si es tracta de subordinades de temps, les conjuncions puntuals exigeixen *ser*, i les duratives, *estar*.

- [86] TANT COM ESTIGUEREN davant del rei, van somriure.
[87] QUAN FOREN davant del rei, deixaren de somriure.

2.5.1.2. Amb subordinades introduïdes per la conjunció *fins que*, s'usa *estar*:

- [88] ESTIGUEREN davant del rei FINS QUE els deixà anar-se'n.

2.5.1.3. Amb S [-AN], el fet que hi hagi una acció intencionada, transitòria o no, d'un agent, provoca l'ús de *estar*.

- [89] Al mig ESTÀ el castell per guardar tot el cap.

Amb p. p. i adjectius (Adj), aquesta marca explica la diferència entre [90a] (amb la voluntat d'un agent) i [90b] (sense la voluntat d'un agent).

- [90a] La porta ESTÀ OBERTA perquè passi l'aire.
[90b] No sé si la porta ÉS OBERTA.

2.5.1.4. En oracions de relatiu o coordinades que expressen la conseqüència del que s'expressa en la principal, cal usar *ser*.

- [91] Va venir d'hora, de què FOREN molt contents.
[92] Somriqué i tots FOREN molt alegres.

2.5.2. A la segona part del treball, analitza els usos de *ser* i *estar* segons els seus significats.

2.5.2.1. En primer lloc, fa notar que algunes estructures d'«*estar* + p. p.» poden ser enteses com les passives de certes frases amb «*tenir* (o derivats seus: *contenir*, *sostenir*, *mantenir-se*, *retenir*, *detenir* i *abstenir-se*) + p. p.». Així, les frases [93a-99a] són equivalents a [93b-99b].

- [93a] Els peus han d'ESTAR coberts.
[94a] Tot quant ha entre nós e ell ESTÀ en cartes.
[95a] L'arbre en què vós vesets STAR fulles...
[96a] ESTAR trist.
[97a] Això no ESTÀ en les covinences.
[98a] ESTIGUEREN vuit dies a Tarragona.
[99a] No es pogueren ESTAR de cridar.
[93b] Ha de TENIR els peus coberts.
[94b] Tot quant ha entre nós e ell ES CONTÉ en cartes.
[95b] L'arbre que vós vesets que SOSTÉ fulles...
[96b] MANTENIR-SE trist.
[97b] Això no ÉS RETINGUT en les covinences.
[98b] Es VAN DETENIR vuit dies a Tarragona.
[99b] No es pogueren ABSTENIR de cridar.

2.5.2.2. En frases amb complements de lloc, *ser* significa 'estada circumstancial', i *estar*, 'residència'. Paralelament, *ser amb algú* és 'reunir-s'hi' per un temps, i *estar amb algú*, 'conviure-hi' o dependre'n laboralment.

- [100] Demà SERÉ a Vic.
[101] ESTIC a Vic d'ençà que em vaig casar.

- [102] SERÉ tota la tarda amb el director.
 [103] A Barcelona, ESTIC en un pis amb més estudiants.
 [104] A la feina, ESTIC amb el cap de vendes.

2.5.2.3. Quan cal indicar la manera en què es troba una persona o una cosa, es fa servir *estar*.

- [105] Amb el canvi de cap, ara ESTIC MILLOR a la feina.

D'aquí ve la distinció entre parelles de frases com [106] ('la torre té molta alçària') i [107] ('han construït la torre en un lloc elevat').

- [106] La torre és alta. [107] La torre ESTÀ alta.

2.5.3. A la tercera part, Vallcorba dona la seva distribució dels verbs *ser* i *estar* en català actual, la qual no pot estar en contradicció amb l'antiga; les construccions arcaïques amb *ser* i *estar* tenen equivalents moderns genuïns.

2.5.3.1. LOCALITZACIÓ D'UN SUBJECTE.

a) «Presència en un lloc», amb S [\pm AN] i CTND: *ser*.

- [108] En Pere ARA és aquí. [109] Les claus AHIR EREN al calaix.

b) «Oracions aparentment locatives», amb CTD o voluntat d'un agent o adverbial modal, o com a equivalent de *tenir*: *estar*.

- [110] En Pere ESTARÀ a la ciutat PER POC TEMPS.
 [111] Les claus HAN D'ESTAR al calaix perquè les hi he posat jo.
 [112] Ja ESTEM BÉ aquí.
 [113] La llanterna ESTÀ a l'armari: la hi TINC per si em quedo sense llum.

2.5.3.2. AMB ADJ O P. P.

a) «Qualitat permanent»: *ser* (*alt, fadrí, metge, casat*).

- [114] En Quim és CASAT amb l'Antònia, aquella noia que és METGESSA.

b) «Qualitat accidental»: amb CTND, *ser*; amb CTD, *estar*.

- [115] Que FREDA que és ARA l'aigua d'aquesta font!
 [116] Afanyeu-vos que l'aigua no ESTARÀ FRESCA PER GAIRE ESTONA amb aquesta calor!

Amb S [-AN], *ser* (*fred, obert*), excepte quan hi ha voluntat d'un agent («l'aigua a la nevera *està* freda»; «la porta *està* oberta perquè passi l'aire») o amb adverbis de manera («deixa les coses al calaix tal com *estan*»).

c) «Aspecte perfectiu»: amb *ser* sovint és arcaic, i les frases es poden construir amb verbs com *haver-hi, trobar-se*, etc. («la feina ja *és* feta» = «ja *hi ha* la feina feta»).

d) La consciència que les estructures del punt c, amb *ser*, són arcaïques i la influència de l'espanyol sovint porten a «ultracorreccions» (ex. [117a-120a]), que se solucionen amb les frases [117b-120b]. A més, amb *ser* es poden confondre amb una passiva (v. § 3.1.3.1).

- [117a] És PREVIST començar a les sis.
 [118a] No és ESCRIT res enlloc.
 [119a] Els jardins SÓN SITUATS a fora.
 [120a] La convocatòria és FIXADA a les sis.

- [117*b*] S'HA PREVIST començar a les sis.
 [118*b*] NO HI HA ESCRIT res enlloc.
 [119*b*] HI HA els jardins a fora.
 [120*b*] La convocatòria S'HA FIXAT a les sis.

e) «Estar + gerundi» no es pot fer servir com a equivalent d'«anar + gerundi», amb un significat de translació.¹⁵

- [121*a*] La donzella ANAVA CAVALCANT pel prat.
 [121*b*] * La donzella ESTAVA CAVALCANT pel prat.

f) Són genuïnes les locucions *estar en* i *deixar estar*.

- [122] La importància del fet ESTÀ EN la rapidesa de la decisió.
 [123] DEIXA ESTAR el comandament de la tele!

g) Amb un modal transitori —que designa un estat no permanent—, cal fer servir *estar* (*estar en crisi*, per exemple).

2.6. Manuel Miquel i Planas¹⁶

En un treball que titula «Notes sobre el sistema verbal català», Manuel Miquel i Planas estudia els usos de *ser* i *estar*. Afirmar que en català no hi ha una oposició bàsica entre els verbs copulatius *ser* i *estar*. Basa el seu estudi en la funció que cada un d'aquests verbs fa en el sistema verbal català —tenint en compte el treball de Vallcorba—, que ha de ser el de la llengua clàssica, ja que seria el vigent si no hi hagués hagut perturbacions forasteres.

Divideix l'estudi en dos grans blocs: d'una banda, els verbs copulatius i, de l'altra, els verbs atributius i els intransitius d'estat.

En primer lloc, afirma que la distinció bàsica entre els usos copulatius de *ser* i de *estar* és la deguda al fet de referir-se a qualitats o a estats.

La *qualitat*, segons Miquel, és «la nota, aquella propietat o aquell tret que, posseïts per un ésser, fan que sigui allò que és». N'hi ha de permanents i de transitòries.

L'*estat* és la «qualitat o conjunt de qualitats d'un ésser per esguard de les circumstàncies de temps, de lloc, de moviment i de mode o manera que l'afecten i que fan que sigui com és a l'hora que en parlem».

Una *qualitat accidental* pot coincidir amb l'*estat* «quan és cas d'un estat sense cap dimensió locativa ni temporal».

Les qualitats i els estats s'expressen amb *ser*; les qualitats accidentals, amb *estar*.

A continuació dóna exemples dels usos copulatius de *ser*, extrets de la llengua antiga i de la llengua oral.

En l'epígraf següent dóna exemples «d'estats predicats amb el verb copulatiu *ésser* en la llengua moderna» («en Pau és boig», etc.).

En l'epígraf 4 dóna exemples d'«estats de subjectes personals predicats amb el verb *ésser*» («No sé per què sóc feta així»). Dóna alternatives per a casos en què l'espanyol usa *estar*: «quin drogo n'hi ha, de tu!», «sentir-se cruixit», «trobar-se cansat», «trobar

15. Vegeu el capítol XVIII, § 5.4.

16. MIQUEL I PLANAS, M. «Notes...».

fred un menjar», «ésser cert de (i no, estar convençut de...)», «avenir-se, concordar-se (i no, estar d'acord)».

Després de comentar que hi ha altres verbs copulatius (*semblar, parèixer, parer* i *aparentar*), parla del predicat nominal i la seva representació pronominal.

Finalment analitza els verbs atributius i els intransitius d'estat. Aquests tipus de verbs li serveixen per dir que en la frase «la Maria està (dreta) cantant» hi ha l'expressió d'un estat («dreta»), que és un estat actiu durant el qual «la Maria canta».

2.7. Josep Ruaix¹⁷

Josep Ruaix dedica un «tema» específic a la «Distribució de *ser* i *estar*».

Defineix *ser* com un «verb puntual, quasi sense càrrega semàntica» i *estar*, com un «verb lineal, amb càrrega semàntica de posició, immobilitat, permanència, fixació, durada, intensitat, etc.».

Tots dos poden ser usats absolutament; amb predicat nominal, complement predicatiu, complement modal o complement preposicional d'objecte, i amb complement de lloc o de temps.

2.7.1. Usos de ser

2.7.1.1. Usat absolutament, expressa «existència».

[124] Déu és i SERÀ.

2.7.1.2. Usat amb predicat nominal, complement predicatiu, complement modal o complement preposicional d'objecte, expressa els conceptes següents:

a) «Identitat, pertinença, etc.»

[125] Dos i dos SÓN quatre.

[126] La Maria és DE PLÀNYES.

b) «Qualitats essencials d'una cosa; característiques del subjecte.»

[127] La neu és blanca.

c) La veu passiva.

[128] La sessió FOU PRESIDIDA per l'alcalde.

d) «Qualitats accidentals d'una cosa (amb Adj); estat d'una cosa; mer estat d'un subjecte animat (amb p. p.).

[129] El cafè és fred.

[130] Aquell gerro és trencat.

[131] La feina ja és feta.

[132] No és previst que...

[133] Sóc jubilat.

[134] El malalt ERA llevat.

[135] Sóc afiliat a un partit, subscript a una revista.

2.7.1.3. Usat amb complement de lloc o de temps, pot expressar els conceptes següents:

a) «Temps en què ocorre una cosa.»

[136] Els exàmens SERAN el dia vint-i-cinc.

17. RUAIX, Josep. «Distribució...», a *El català*, 2.

b) «Simple presència, puntual i sense connotar posició.» (En són sinònims *trobar-se* i *haver-hi*.) També «arribada en un lloc». Fa notar que en espanyol s'usa *estar* en aquests casos.

- [137] Els nostres amics són de vacances. («Lloc sobreentès: fora.»)
 [138] Ja hi som!
 [139] Quan siguis al despatx, telefona'm.

2.7.2. Usos de estar

2.7.2.1. Usat absolutament, expressa «immobilitat, inactivitat». (En són sinònims, *parar* i *cessar*.) Hi inclou els exemples següents:

- [140] Ja ESTIC. [141] Deixa'l ESTAR.

2.7.2.2. Usat amb predicat nominal, complement predicatiu, complement modal o complement preposicional d'objecte, expressa els conceptes següents:

a) «Posició; estat modal, escaiença; fixació o intensitat en el resultat d'una acció.»

- [142] El pal ESTÀ tort. (*Diferent de «el pal és tort.»*)
 [143] ESTEM sense aigua.
 [144] Mal m'ESTÀ el dir-ho...
 [145] Déu nos en guard d'un «ja ESTÀ fet».

b) «Permanència en un estat vist en continuïtat o evolució; estat causat per un agent o una causa o per a una finalitat.»

- [146] Aquesta botiga ESTARÀ tancada tot el mes d'agost.
 [147] Les finestres van ESTAR obertes força temps perquè l'habitació s'airegés.

c) «Sentits especials» amb complement preposicional d'objecte: *estar de*, *estar-ne* («apreciar»); *estar-se de* («abstenir-se»); *estar en* («consistir»); *estar amb* («avenir-se, estar d'acord»); *estar que* («opinar»); *estar per* («haver de fer una cosa, ser imminent, tenir el propòsit de fer-la»), i *estar per [a]* («prestar atenció»), de la qual fa l'observació següent: «En el llenguatge parlat, i a vegades àdhuc en l'escrit, sovint *per a* es redueix a *per*.»

- [148] En Pere n'ESTÀ molt, de la seva dona.
 [149] Jo m'ESTIC tant com puc d'anar-hi.
 [150] El secret de l'ortografia ESTÀ en la memòria visual.
 [151] No hi ESTIC, que hagi de passar pel que tu manis.
 [152] ESTIC que en Pere no vindrà.
 [153] La carn ESTÀ per coure.
 [154] ESTIGUES per [a] mi!

d) «Estat transitori pacient —limitat pel temps i producte d'una passió o afecció— d'un subjecte animat.» (En són sinònims *trobar-se* i *sentir-se*. Aquest ús és fruit d'un «desplaçament» de *estar* al «camp originari de ser».) En són exemples:

- [155] ESTAR pàl·lid.
 [156] Com que ESTÀ fred de mans, no troba que l'aigua sigui freda.
 [157] ESTAR convençut.

2.7.2.3. Usat amb complement de lloc o de temps, pot expressar els conceptes següents:

a) «Situació en un lloc o en un procés.» Sinònims: *ser situat, dreçar-se*.

- [158] El castell **ESTÀ** al cim del turó.
- [159] Menorca **ESTÀ** més al nord que Mallorca.
- [160] El menjador **ESTAVA** al mig de la casa.
- [161] Un convent que **ESTAVA** a l'altra banda del riu.
- [162] Un caixó que **ESTÀ** a prop de la porta.

b) «Col·locació en un lloc durant un temps o amb una finalitat.»

- [163] Aquesta capsa que ara és en aquest prestatge, abans **ESTAVA** en aquell altre: la hi havia posada expressament.»

c) «Permanència, generalment amb la durada expressada pel context.» Sinònims: *aturar-se, entretenir-se, romandre, passar-se*, etc. També «presència immòbil». Sinònims: *esperar, fer guàrdia*. «Intensitat en la presència.» Sinònims: *constar, consistir, dependre*. També, «residir, exercir la feina en un lloc».

- [164] Roba d'**ESTAR** per casa.
- [165] Coses que **ESTAN** en documents.
- [166] Aquí **ESTÀ** el problema.
- [167] Això **ESTÀ** a les teves mans.

d) «Durada, temps que hom tarda a fer una cosa.»

- [168] El dipòsit **ESTÀ** (= *tarda, triga*) tres hores a omplir-se.

2.8. Joan Solà¹⁸

Joan Solà dedica dos estudis a aquesta qüestió —que anomenarem, respectivament, *Estat* i *Proposta*.

2.8.1. En el primer es proposa analitzar l'estat de la qüestió i ressenyar els treballs de Vallcorba (v. § 2.5) i de Falk.

2.8.1.1. Per donar l'estat de la qüestió, comenta els cinc tipus de Badia (v. § 2.3). Del primer grup, «significats etimològics», diu que ja no són verbs copulatius, sinó verbs plenament intransitius.

En el segon, «v. cop. + atribut en general», matisa l'afirmació de Badia segons la qual sempre cal *ser*: frases com «*estic* el primer» són possibles. A més, aquest esquema no preveu molts casos que hi haurien de *ser*: *estar* + sintagma preposicional (*a favor, amb, contra, de, per*) o *estar* + adverbi (*estar bé*).

Del tercer, «v. cop. + Adj qualificatiu», critica que els conceptes de *perfectiu* i *imperfectiu* equivalguin a *permanent* i *transitori*, respectivament, i que no els defineix. També critica que Badia doni la doble possibilitat «el gerro *és/està* intacte» sense explicar-ne la diferència.

En el quart, «v. cop. + p. p.», Solà creu que no sempre és possible distingir entre p. p. i Adj, i que en algunes construccions com «ja *estic* (a punt)» o «no *estic* (dispo-

18. SOLÀ, Joan. «“Ser” i “estar” en...» i «“Ser” i “estar”: una...». A: *Qüestions...* Posteriorment (*Syntaxi...*, p. 127-138), amplia la descripció dels usos de *ser* i *estar* i repeteix la seva proposta.

nible) per ningú» s'ha elidit l'Atr, amb la qual cosa es poden classificar en el grup III o en el IV.

En el cinquè, «v. cop. + locatiu», la diferència entre «trobar-se circumstancialment» i «romandre» no és clara.

Finalment, a més de les conclusions que ja ha apuntat, Solà afirma que Badia no demostra la seva afirmació que el català evoluciona cap a la situació de l'espanyol; a més, dóna uns quants exemples extrets del DGLC que contradiuen el seu esquema.

2.8.1.2. Pel que fa al treball de Vallcorba, per a Solà és interessant sobretot perquè estableix amb criteris objectius alguns usos de *estar* fins aleshores considerats incorrectes.

Solà valora positivament les observacions següents:

a) La distinció entre *estar*, duratiu, i *ser*, puntual.

b) El verb *estar* es lliga sempre a la voluntat d'un agent. (Vallcorba, però, dóna una definició massa àmplia de «voluntat» i d'«agent».) Això comporta una modificació «revolucionària» de l'esquema de Badia: els inanimats poden anar amb *estar*, si hi ha present la voluntat d'un agent.

c) Completa l'esquema de Badia quan indica que *estar* expressa l'actitud o la manera en què està posada una persona o cosa.

d) Denuncia les ultracorreccions amb *ser* per por de *estar*.

e) Indica que hi ha frases en què actualment la solució més normal no és ni *ser* ni *estar*, sinó un altre verb.

En canvi, valora negativament els aspectes següents:

a') Quan afirma que *estar* no té mai sentit locatiu i que sovint és la passiva de *tenir* (o els seus derivats), en molts dels casos força els exemples per demostrar aquesta afirmació.

b') Solà creu discutible el principi de Vallcorba segons el qual no hi pot haver contradicció entre el sistema medieval i el modern.

2.8.1.3. A continuació Solà analitza el treball de John Falk. Aquest treball pretén estudiar les construccions «v. cop. + Adj/p. p.» en espanyol i les diferències entre aquesta llengua i el català en aquest punt. Ho fa a partir de tres fonts: els estudis teòrics; el buidatge de trenta novel·les i obres de teatre espanyoles posteriors a 1945 i quarantaset de catalanes posteriors a 1950, i unes enquestes a Banyoles, Barcelona i València.

Per a l'espanyol, Falk arriba a la conclusió que hi ha una oposició semàntica entre els dos verbs: *ser* classifica un individu respecte a altres individus de la seva espècie per mitjà d'una norma vàlida per a l'espècie, i *estar* expressa variacions de l'individu respecte a ell mateix en un altre moment passat o futur, real o possible —per això s'hi relacionen adverbis temporals.

Falk aplica els mateixos principis teòrics al català, tot i creure que tenen un abast diferent: en espanyol, la distinció és clara, mentre que en català hi ha una zona fronterera.

Les seves principals observacions sobre el català són les següents:

a) *Estar* va lligat a S [+AN], adjectius «focals» i amb delimitacions temporals.

b) El català es troba en un estadi evolutiu anterior al de l'espanyol: per exemple, *estar* hi reflecteix més l'etimologia del llatí.

c) *Estar* pot anar amb S [-AN]: *ser* indica una mera comprovació d'estat («l'aigua és calenta»), i *estar*, «l'estat vist com a dependent» («el sol fa que l'aigua estigui calenta»). (Solà creu que aquestes distincions ja no són vigents actualment.)

Finalment, Solà conclou —a part del que ja hem exposat— que Falk no té prou en compte la pressió de l'espanyol sobre el català.

2.8.2. En la *Proposta*, Solà d'entrada exposa els factors que dificulten la normativització dels usos de *ser* i *estar*: la pressió del francès i l'espanyol; l'allunyament entre el rossellonès, el valencià i la resta de parlars; la manca de coneixença del sistema antic; la manca de coneixença del sistema entre el segle xv i el xix, i la manca de coneixença del sistema dels diferents llocs actualment. Centra el seu estudi en el català del Principat.

2.8.2.1. En primer lloc, analitza la que ell anomena «normativa d'Aramon-Badia» (v. § 2.8.1).

2.8.2.2. A continuació dóna una visió de la situació actual, en què el tret més rellevant és l'extensió de *estar*.

2.8.2.3. En tercer lloc, resumeix les aportacions de Vallcorba (v. § 2.5), Miquel i Planas (v. § 2.6), Ruaiç (v. § 2.7) i Falk (v. § 2.8.1). Per a aquests autors el tret [+AN] del S és irrellevant; *ser* i *estar* es contraposen pels significats següents:

2.8.2.3.1. Estar:

a) Posició (d'una certa manera) en un lloc; actitud o manera en què està posada una persona o cosa.

b) Fixació.

c) Permanència en un estat; qualitat adquirida (vista com a dependent); permanència en un lloc, en una feina.

d) Residència.

e) Estat transitori, reversible, d'un S [+AN].

Ser:

f) Identitat.

g) Simple atribució de qualitats (si no hi ha la intenció de c i e).

h) Simple constatació o comprovació d'una qualitat (fins i tot accidental) d'un S [-AN].

i) Simple constatació de la presència en un lloc.

Solà afirma que hi ha uns quants exemples que contradiuen aquesta classificació en diferents punts.

2.8.2.3.2. Per a ell, el problema de fons és que els catalanoparlants han adoptat les nocions gramaticals de l'espanyol i que és impossible fer marxa enrere en aquest punt. Les frases [169-175] són les usuals en el català del Principat d'avui.

[169] Aquell home ESTÀ CASAT.

[170] Aquest noi ESTÀ MACO.

[171] La finestra ESTÀ OBERTA.

[172] El gerro ESTÀ TRENCAT.

[173] La biga ESTÀ TORTA.

[174] On ESTAN les sabatilles?

[175] Això no ESTÀ AL MEU ABAST.

A més, hi ha altres factors que expliquen la situació caòtica actual:

a) La marginació d'usos de *estar* antics, consolidats i genuïns.

[176] L'armari ESTÀ FET de fusta de melis.

[177] Ecs!, aquesta sopa ESTÀ SALADA.

b) El desgavell amb els sintagmes preposicionals i similars.

[178] ESTAR/SER en ús.

[179] El verb és/ESTÀ en subjuntiu.

[180] Els vells catalanismes EREN/ESTAVEN lluny d'aquestes posicions.

c) Amb sintagmes preposicionals i assimilables (v. § 2.8.2.5.2.c)

2.8.2.5.4. «Tolerància» de *ser* i *estar*

Amb Adj que admeten l'oposició entre «característica definidora» (*ser*) i «qualitat o afecció transitòria, variable» (*estar*). (Assimilables a Adj com *alegre, trist, tranquil, quiet*, etc.)

[202] ESTÀS massa VELL per jugar a futbol.

[203] ESTÀ SORD i COIX i no s'hi veu de cap ull.

2.8.2.5.5. FOMENT DE CONSTRUCCIONS ALTERNATIVES

Verbs com *anar, trobar(-se), sentir-se* o *haver-hi* són tan usuals o més que *ser* i *estar*, sobretot en els casos de l'epígraf 2.8.2.5.2.a.

[204] Et TROBO massa VELL per jugar a futbol.

[205] ESTÀ SORD, VA COIX i no s'hi veu de cap ull.

[206] En aquelles cintes HI HAVIA les veus dels acusats.

2.8.2.5.6. Solà fa els comentaris següents a aquesta proposta:

a) Deixa de banda en la classificació els casos no problemàtics, que es poden resumir en les frases següents:

[207] La Pilar és LLESTA.

[208] La torre és ALTA.

[209] És una noia molt ALEGRE, però avui no ho ESTÀ gens, d'alegre.

[210] La bombeta és FLUIXA. (*Té pocs vats; diferent de La bombeta ESTÀ FLUIXA. 'No està ben collada'.*)

b) Tot i la seva proposta, creu que encara cal estudiar més els casos dels § 2.8.2.5.4, § 2.8.2.5.6.a —casos anàlegs a [209] («el pati *és/està* net») —, els casos de «permanència provocada» («Mallorca *està* més al nord que Menorca») i els dels § 2.8.2.5.2.c i 2.8.2.5.3.c.

c) Alguns casos del § 2.8.2.5.4 són novetats per a les quals la llengua no té un substitut clar. Per exemple:

[211] El Kevin Costner ESTÀ molt BO.

[212] La Michelle Pfeiffer ESTÀ COM UN TREN.

d) Caldria frenar l'avanç de *estar* en els casos dels § 2.8.2.5.4 i 2.8.2.5.1.

2.8.2.6. També fa un resum d'un article de Lluís Creixell, «*Ésser i estar* en català». Segons Solà, Creixell fa la distribució següent dels usos de *ser* i *estar* en rossellonès:

2.8.2.6.1. Usos de *ser*

a) Mera localització.

b) Valor perfectiu.

[213] La porta és TANCADA.

c) Estat d'esperit accidental.

[214] SER CONTENT.

d) Condiició o estat social.

[215] SER CASAT.

e) Resultat (passiu) d'una acció.

[216] El seient és OCUPAT.

f) Altres casos.

[217] Algú SER SEGUR d'una cosa.

[218] Algú SER A PUNT DE fer alguna cosa.

[219] En Pere és PER ARRIBAR.

[220] Ja SEREM EN CONTACTE.

2.8.2.6.2. Usos de *estar*

a) Residència.

b) Actitud o posició corporal.

[221] ESTAR AJAGUT.

c) Permanència.

[222] ESTAR A LES FOSQUES.

[223] ESTAR AQUÍ.

d) Duració.

e) Altres casos.

[224] ESTAR BÉ.

[225] ESTAR-SE DE fer alguna cosa o d'alguna cosa.

[226] DEIXAR ESTAR algú o alguna cosa.

2.8.2.7. Finalment recull uns quants casos, que no comenta:

[227] ESTAR DE vacances, festa, humor, etcètera.

[228] Si no li va bé l'abric, ens el torna, que PER AIXÒ ESTEM.

[229] La senyora Montserrat ESTÀ DE TRES MESOS.

[230] Tal cosa ESTÀ per tal altra.

[231] No li ESTIC AMIC.

3. Classificació dels usos de *ser* i *estar*

3.1. Usos unànimement acceptats o rebutjats de *ser*¹⁹

3.1.1. Com a verb intransitiu

3.1.1.1. Expressió de l'existència d'alguna cosa, de l'esdeveniment d'un fet, tant amb S [+AN] com amb S [-AN]:

[232] Això SERÀ si jo vull!

[233] Primer és ÉSSER i després la manera d'ÉSSER.

[234] Catalunya SERÀ cristiana o no SERÀ.

[235] La reunió és ara.

[236] Els exàmens SERAN el dia 21 de gener.

19. Cal tenir en compte que no tots els autors consultats tracten de tots els usos; per tant, la unanimitat és entre els autors que en parlen. D'altra banda, tractant-se de decidir entre un verb o l'altre, el fet que l'un sigui unànimement acceptat en un ús implica que l'altre és unànimement rebutjat.

- [237] La plata **SERÀ** prou.
[238] No **POT SER** que encara passin aquestes coses.

També en aquest cas és possible fer servir *haver-hi* en algunes frases (encara que potser no exactament en la mateixa situació comunicativa):

- [239] **HI HA** la reunió ara.
[240] **HI HAURÀ** els exàmens el dia 21 de gener.

3.1.1.2. Expressió de mera localització, tant amb S [+AN] com amb S [-AN]:

- [241] **SOM** a casa. [242] El cotxe **ÉS** al pàrquing.

Per expressar aquesta idea, hi ha uns contextos que demanen *ser-hi* i uns altres que demanen *haver-hi*.²⁰ Demanen *haver-hi* els SN següents, que hi van posposats (excepte els interrogatius *qui* i *què*):

a) Els SN indefinits, tant si són animats com si no ho són:

- [243] En cada paquet **HI HA** un regal.
[244] A cada cantonada **HI HA** un policia.

b) Els SN definits constituïts per noms comuns inanimats:

- [245] A sota de l'aigüera **HI HAVIA** l'auto vermell.

c) Els SN definits constituïts per noms comuns animats:

- [246a] Li va molt bé que quan arriba a casa només **HI HAGI** la gossa.

De tota manera, no sembla impossible aquesta mateixa frase amb el verb *ser-hi*.

- [246b] Li va molt bé que quan arriba a casa només **HI SIGUI** la gossa.

d) Els SN definits constituïts per noms propis:

- [247] **Que HI HA** la Marta?

e) Les preguntes amb *qui* o *què* per demanar quina persona o quina cosa és en algun lloc:

- [248] **Qui HI HA?**
[249] **Què HI HA?**
[250] **Qui HI HA** a l'habitació?
[251] **Què HI HA** a la capsa?

Demanen *ser-hi* els SN següents:

a) Els SN definits, quan es respon la pregunta de l'exemple [247]. Si es repeteix el SN *la Marta* en la resposta, com que ja és informació apareguda en la interacció, va al principi de la frase i el verb que hi apareix és *ser-hi*.

- [252] La Marta no **HI ÉS**.

b) Els SN definits, quan es formula la pregunta de l'exemple [247], dislocant el subjecte a la dreta (precedit d'una coma) o a l'esquerra de la frase (seguit d'una coma).

20. Ens basem en l'exposició de Joan-Rafael RAMOS a «El SV, II: La predicació no verbal obligatòria», § 14.2.1 (v. la bibliografia).

[253] Que HI és, la Marta?

[254] La Marta, que HI és?

Aquest SN definit constitueix una informació fàcilment recuperable pel receptor de la pregunta, com ho demostra el fet que amb el verb *ser-hi* podem elidir-lo, bé perquè ja és informació apareguda en la interacció, bé perquè forma part del coneixement del món compartit entre emissor i receptor, o bé perquè l'emissor s'hi refereix amb comunicació no verbal (amb gestos, p. ex.).

[255] Que HI és?

No és possible, en canvi, elidir aquest SN *la Marta* en la pregunta de l'exemple [247], perquè és justament la part fonamental de la informació que demanem.

[256] * Que HI HA?

c) Els quantificadors universals (*tothom, tots, tot*).

[257] Quan vaig arribar a casa, ja HI ERA tothom.

d) Els pronoms personals forts (*jo, tu, ella, etc.*).

[258] En aquella reunió HI ERES tu.

L'estructura «*ser a + infinitiu*»,²¹ en què l'infinitiu expressa finalitat, deu ser el resultat d'elidir un complement locatiu (CL) de l'estructura «*ser + CL + a + infinitiu*», amb el sentit d'«haver anat a algun lloc a fer alguna cosa».

[259] SÓN al restaurant A DINAR.

[260] SÓN A DINAR al restaurant.

[261] HAN ANAT al restaurant A DINAR.

[262] HAN ANAT A DINAR al restaurant.

[263a] SÓN A DINAR.

Lluís López del Castillo i el mateix Ramos²² recullen aquest ús, i en donen exemples, no solament amb el complement en infinitiu, sinó amb el complement constituït per un substantiu sense article. López del Castillo el recull com un dels casos en què el «verb *ser* situa o localitza un punt, un fet o el moment d'un procés, i esdevé sinònim de *trobar-se [a]*, indicant un aspecte actual», sense aturar-s'hi específicament. Ramos, en canvi, tracta aquest ús aïlladament com un cas de localització establerta amb un «esdeveniment», que és un cas de «referent locatiu figurat o metafòric».

[264] SÓN a entregar la feina.

[265] SÓN a l'enterrament.

[266] La Núria ERA a missa.

Ruaix assegura que a la frase [267] hi ha un CL implícit:

[267] ~ El director ÉS DE VACANCES.

Cal pensar, però, que fer vacances no implica necessàriament un desplaçament, sinó que pot ser simplement un estat de repòs, una disposició mental. Aquests estats o acti-

21. No hem trobat cap referència a aquesta estructura entre els autors consultats en les dues primeres edicions del MANUAL D'ESTIL.

22. LÓPEZ DEL CASTILLO, a la p. 142; RAMOS, a la p. 1997.

tuds sovint s'expressen amb *estar* + sintagma preposicional (SPrep). (Solà creu que en general van amb *estar*, v. § 3.2.2.3.)

- [268] El director FA VACANCES.
- [269] El director ESTÀ DE VACANCES.
- [270] ESTAR de viatge. (*Exemple del DGLC, s. estar.*)

3.1.1.3. Expressió de mera localització amb un complement de temps no duratiu, puntual (CTND), explícit o sobreentès.

- [271] [AVUI] SOM a casa.
- [272] El cotxe [ARA] ÉS al pàrquing.
- [273] Que HI ÉS [ARA], la Maria?

Fixem-nos que la frase [263a] (v. § 3.1.1.2) té el mateix comportament:

- [263b] ARA SÓN A DINAR.

Sovint equival a 'arribar o haver arribat en un lloc':

- [274a] No van descansar FINS QUE VAN SER a casa.
- [275a] QUAN SIGUIS a dalt de la carena, mira el riu i la vall que has deixat.
- [276a] JA SÓC aquí!
- [274b] No van descansar FINS QUE VAN ARRIBAR a casa.
- [275b] QUAN ARRIBIS a dalt la carena, mira el riu i la vall que has deixat.
- [274c] No van descansar FINS QUE VAN HAVER ARRIBAT a casa.
- [275c] QUAN HAGIS ARRIBAT a dalt la carena, mira el riu i la vall que has deixat.
- [276b] JA HE ARRIBAT!

En algun context, sobretot en textos antics, equival a 'anar (o venir)' (sentit paral·lel al de '*ser* + *a* + infinitiu' del § 3.1.1.2):

- [277] No us preocupeu: SEREM en vostra ajuda.
- [278] No us preocupeu: VINDREM en vostra ajuda.

3.1.1.4. Vallcorba dona també l'estructura «*ser* + Adj/Adv + (*per*) a algú», amb el significat de 'resultar (per) a algú alguna cosa d'alguna manera'.

- [279] Tots els diners li SÓN poc.
- [280] A Maquiavel tots els mitjans li SÓN bons.

3.1.1.5. A banda del que ja en diem al § 3.1.1.2, en la bibliografia consultada, hem trobat altres usos del verb *ser-hi*. López del Castillo²³ recull els següents:

- [281] Ja HI SOM!, ja comença a dir bajanades. (*Ens trobem en tal situació.*)
- [282] Comencem a caminar: SOM-HI! (*Anem cap a tal situació.*)
- [283] Si han dit que ajudaran a preparar la festa, segur que HI SERAN. (*Hi col·laboraran.*)
- [284] Si ho fas amb aquesta calma, demà encara HI SEREM. (*Ens trobarem en la mateixa situació, 'no haurem acabat': «no estarem».*)

Ginebra i Montserrat, per la seva banda,²⁴ recullen el cas següent:

- [285] Quan es parla de beneficis, tothom HI vol SER. (*Participar, intervenir.*)

23. P. 142.

24. *Diccionari d'ús dels verbs catalans*, construcció 13 de l'entrada *ser*.

3.1.2. Com a verb copulatiu

Expressió d'una qualitat definidora, de la pertinença a una classe, d'identitat, tant amb S [+AN] com amb S [-AN]:

- [286] La Maria és advocada.
- [287] La cap d'estació és aquesta.
- [288] Els genets de l'apocalipsi són quatre.
- [289] Aquests homes són de prop de París.
- [290] La nena és ràpida de dits.
- [291] La meva mamà és meva.
- [292] Els culpables són alguns, no tot el poble.
- [293] Si jo fos d'ella no aspiraria a ser presidenta.²⁵
- [294] L'illa és la salvació.
- [295] L'arma és aquesta.
- [296] Els pecats capitals són set.
- [297] Aquests rovellons són de prop de casa.
- [298] La taula és curta.
- [299] Les meves joguines són meves.
- [300] El problema és que no sabem quan hi haurà eleccions.
- [301] Viure és començar a morir?
- [302] Dos i dos no sempre són quatre.

Alguns adjectius poden ser enfocats com a qualitats definidores (amb *ser*) o com a estats (amb *estar*; v. § 3.2.2.1).

- [303] En Pere és bo.
- [304] En Pere està bo: ja no li fa mal res.
- [305] En Joan és trist però eficient.
- [306] La princesa està trista perquè té una palla a l'ull.

3.1.3. Com a verb auxiliar

Amb els p. p. dels verbs imperfectius forma la passiva. (Per *verb imperfectiu*, cal entendre el que expressa una acció no acabada.)

- [307] En Pere és estimat de tothom.
- [308] L'himne era cantat només en les ocasions solemnes.
- [309] La delinqüent va ser reconeguda per la víctima.
- [310] L'esdeveniment serà transmès per televisió.
- [311] La casa ha estat destruïda pel terratrèmol.

Cal evitar en aquests casos l'ús de *estar*, ús que es comença a sentir.

- [312] * La delinqüent va estar reconeguda per la víctima.
- [313] * L'esdeveniment estarà transmès per televisió.

25. Al costat d'aquesta estructura, hi ha l'estructura «pronomen personal, *de* pronomen personal»; per exemple: «Jo, d'ella, no aspiraria a ser presidenta», segurament per reducció de frases com «Jo, en el lloc / en la situació / en el cas d'ell/ella».

També creiem possible, però, una frase com «Si jo fos ella, no aspiraria a ser presidenta», que és un cas d'una identitat —encara que hipotètica.

Joan Coromines²⁶ fa notar —i Vallcorba hi insisteix (v. § 2.5.3.2.d)—, però, que la passiva en català té un ús molt restringit, i que, com a màxim, es fa servir en passat o futur. Així, les frases [314a]-[316a] és més usual construir-les com a passives pronominals ([314b]-[316b]) o fins i tot amb altres estructures ([316d]).

- [314a] ~ És PREVIST començar a les 12 h.
- [315a] ~ És ACORDAT continuar l'estudi de la qüestió.
- [316a] ~ És PROHIBIT fumar.
- [314b] Es PREVEU començar a les 12 h.
- [315b] S'ACORDA continuar l'estudi de la qüestió.
- [316b] Es PROHIBEIX fumar.
- [314c] S'HA PREVIST començar a les 12 h.
- [315c] S'HA ACORDAT continuar l'estudi de la qüestió.
- [316c] S'HA PROHIBIT fumar.
- [316d] No FUMEU, si us plau.

3.2. Usos unànimement acceptats o rebutjats de estar

3.2.1. Com a verb intransitiu

3.2.1.1. Amb diferents preposicions —sovint per elisió del complement—, com a expressió de diferents significats.

a) *Estar a*: 'atenir-se a'.

[317] ESTIC A les vostres ordres, senyora.

Actualment, però, una frase com [318a] —pròpia del llenguatge administratiu o comercial— es veu com un calc de l'espanyol, al costat de la qual es prefereixen [318b] o [318c]:

- [318a] * Pel que fa al pagament, ESTAREM A l'acostumat.
- [318b] Pel que fa al pagament, ENS ATINDREM AL costum.
- [318c] Pel que fa al pagament, SEGUIREM el costum.

b) *Estar a*: 'disposició'.

[319] Davant d'aquesta injustícia, ESTIC A tot.

c) *Estar a + el/la + nom d'empresa*: 'treballar-hi'.

[320] En Jordi ESTÀ A la Generalitat. [321] Kubala VA ESTAR AL Barça.

d) *Estar amb algú*: 'estar-hi d'acord'.

[322] Sobre això, ESTIC AMB tu.

e) *Estar amb algú*: 'dependre'n laboralment, treballar-hi'.

[323] Com que ESTÀ AMB la directora, mai no pot ni sortir a esmorzar.

f) *Estar en*:²⁷ 'consistir en'.

[324] La valentia ESTÀ EN la capacitat d'enfrontar-se a un mateix.

26. COROMINES, Joan. «La passiva...».

27. Solà fa notar que sovint s'usa *raure* amb aquest sentit, d'una manera impròpia. El *Diccionari català-català* d'Enciclopèdia Catalana, però, l'admet. El DIEC sembla que també: «FIG. Residir, tenir precisament el seu lloc en tal o tal cosa.»

Evidentment, si després de la preposició *ve* un infinitiu, *en* passa a ser *a*:

[325] La valentia **ESTÀ A** ser capaç d'enfrontar-se a un mateix.

Si ve la conjunció *que*, s'hi pot anteposar el sintagma *el fet que*:

[326] La valentia **ESTÀ EN EL FET QUE** siguis capaç d'enfrontar-te a tu mateix.

g) *Estar* (algú o alguna cosa) *per* + infinitiu: 'estar a punt algú de fer alguna cosa, estar a punt d'esdevenir-se alguna cosa'.

[327] El correu **ESTÀ PER** arribar.

h) *Estar* (alguna cosa) *per* + infinitiu: 'no haver-se fet una cosa i haver-se de fer'.

[328] Tot això **ESTÀ PER** arxivar. [329] Pis **PER** llogar.

i) *Estar* (alguna cosa) *per* algú: 'dependre'.

[330] Per mi no **ESTARÀ** que no surti de la presó.

j) *Estar sense* + infinitiu + CTD: 'no haver + p. p.'.

[331] He hagut d'**ESTAR TRES ANYS SENSE TASTAR** l'alcohol per culpa d'una hepatitis.

k) *Estar sense* + nom: 'no tenir-ne, no disposar-ne, no gaudir-ne'.

[332] Fa tres dies que **ESTEM SENSE GAS**.

[333] L'equip **ESTÀ SENSE LÍDER**.

l) *Estar-ne, d'algú*: 'apreciar-lo molt'.

[334] En Pere n'**ESTÀ** molt, **DE** la Maria.

3.2.1.2. Amb adverbis de manera, expressió de valors modals.

[335] **MAL** m'**ESTÀ** el dir-ho, però sé governar els homes.

[336] **ESTÀ BÉ**, aquesta exposició.

[337] Aquest vestit t'**ESTÀ** francament **MALAMENT**.

3.2.1.3. *Estar que*, equivalent a 'opinar, creure'.

[338] **ESTIC QUE** aquests dos al final es casaran.

3.2.1.4. *Estar que*, com a probable elisió d'«*estar tan* + Adj + *que*».

[339] No li diguis res que **ESTÀ QUE** bufa.

[340] No li diguis res que **ESTÀ TAN NERVIÓS QUE** bufa.

3.2.1.5. *Una cosa, estar*, amb el significat d'«haver-se acabat o enllestit».²⁸

[341] La paella ja **ESTÀ**.

3.2.1.6. *Estar d'una cosa*, amb el significat d'«haver acabat o enllestit».

[342] Si **ESTÀS DE** redactar el programa, dedica't a redactar el projecte.

3.2.1.7. «*Algú, estar per* + oració d'infinitiu», amb el significat d'«haver gairebé pres la decisió».

[343] **ESTIC PER** dir-li tot el que va passar.

28. Aquest cas i els dos següents són trets de GINEBRA i MONTSERRAT, entrada *estar* (subaccepcions 2, 5 i 9).

3.2.2. Com a verb copulatiu

3.2.2.1. Amb alguns Adj, expressió d'un estat transitori d'un S [+AN] (v. § 3.1.2).

- [344] En Pere ESTÀ bo: ja no li fa mal res.
[345] La princesa ESTÀ trista perquè té una palla a l'ull.

3.2.2.2. Amb alguns Adj, expressió de la manera en què està col·locada o disposada una cosa.

- [346] El pal ESTÀ tort. (*Inclinat.*)
[347] La bombeta ESTÀ fluixa. (*No està ben collada.*)
[348] La terra ESTÀ flonja. (*Per acció de la pluja.*)
[349] La torre ESTÀ alta. (*L'han construïda en un lloc alt.*)

Amb *ser*, aquestes frases tenen un altre sentit:

- [350] El pal és tort. (*No té una forma recta.*)
[351] La bombeta és fluixa. (*No fa prou llum.*)
[352] La terra és flonja. (*Per naturalesa.*)
[353] La torre és alta. (*Té molta alçària.*)

3.2.2.3. Amb Adj, p. p. o sintagmes preposicionals (SPrep), expressió del significat 'trobar-se, mantenir-se, per algun temps en una actitud, estat, condició'.

- [354] En Pere ESTÀ DRET, i la Maria, AJAGUDA.
[355] Si no ESTIGUÉS DE GENOLLONS, arribaria al prestatge de la mel.
[356] ESTEM A PUNT de sortir.
[357] Pel juliol ESTAREM DE VACANCES.
[358] Això ESTÀ EN RELACIÓ amb la nostra conversa.
[359] Aquest noi ESTÀ AL meu abast.
[360] Els mascles ESTAN EN CRISI.
[361] Com pot ser que no ESTIGUIS D'ACORD AMB mi?
[362] No hi ha solució: ESTEM ENTRE l'espasa i la paret.

Solà hi assimila la frase [363], que veu com a expressió d'un estat, d'un ànim o d'una actitud.

- [363] Els socialistes ESTAN LLUNY d'aquestes opcions.

3.2.2.4. Usat absolutament —és a dir, sense complement—, com a expressió del significat 'cessar de fer una cosa' ([364] i [365]) o —en forma pronominal— com a expressió del significat 'abstenir-se de fer una cosa' ([366] i [367]).

- [364] Sense compliments: per mi, no ESTIGUEU... Feu, feu.
[365] Nen, ESTIGUES! No molestis més.
[366] Tot i el seu caràcter, no EM PUC ESTAR DE reconèixer les seves qualitats.
[367] Davant d'això, M'ESTARÉ DE qualsevol comentari.

3.2.3. Com a verb transitiu

3.2.3.1. Amb el CT en funció de CD,²⁹ expressió del significat 'trigar un temps a fer una cosa'.

29. Com comentem més extensament en el capítol xx (§ 3.2.9.2), el CT és pronominalitzable pels pronoms de CD *en, el, la, els i les*: així, «han estat tres dies a arreglar el llum» pot pronominalitzar en «n'han estat tres a arreglar el llum».

- [368] HAN ESTAT TRES DIES a arreglar el llum.
[369] QUANT TEMPS ESTAREU per fer l'informe?

3.2.3.2. Amb el CT en funció de CD,³⁰ expressió del significat 'no moure's, no allunyar-se, d'un lloc, romandre-hi, durant un espai de temps més o menys llarg'.

- [370] QUANTES HORES VAU ESTAR a la cua?
[371] HAN ESTAT TRES MESOS a l'hospital.

3.2.4. *Com a verb auxiliar*

En perífrasis de gerundi, en les quals s'expressa la idea de reiteració o de continuïtat.³¹

- [372] L'exèrcit HA ESTAT BOMBARDEJANT la ciutat des de fa dies.

3.3. *Casos sobre els quals no hi ha acord*

3.3.1. *En usos intransitius*

3.3.1.1. *Estar*, pronominal o no, com a expressió del significat 'no moure's, no allunyar-se, d'un lloc, romandre-hi, durant un espai de temps més o menys llarg', és a dir amb un CT duratiu (CTD). (V. § 3.2.3.2.)

- [373] Vam trobar-los sota el pont: ESTAVEN allí, armats.
[374] Quelet, bufó, ESTIGUE'T parat aquí fins que la mamà torni.

Cal notar que en aquests exemples —com passa bastant sovint— hi ha un p. p. (*armats, parat*) que fa de complement predicatiu (CP). Fins i tot el que passa de vegades és que el CP és explícit a la frase, i no ho és el CT.

- [375] En Pere ESTÀ RECOLZAT a la paret.

Badia, Aramon i Solà fan notar que hi ha vacil·lacions:

- [376] Els mossos ESTAN vuit hores al camp.
[377] Els mossos SÓN al camp tot el dia.
[378] SEREM a Vic tota la tarda.
[379] Ell SERÀ aquí fins a la set de la tarda.

Potser la vacil·lació s'explica perquè en el primer cas s'adjunta el CT al verb, amb la qual cosa s'emfasitza l'aspecte duratiu de l'acció. En el segon cas, adjuntant el CL al verb, es destaca més la situació.

Per aquesta raó, en la seva *Gramàtica de la llengua catalana*,³² Badia veu més genuï amb *ser* l'exemple [373].

- [380] Vam trobar-los sota el pont: EREN allí, armats.

I afirma que *estar* només és possible (sense excloure *ser*) quan hi ha un complement temporal duratiu, però independentment de l'ordre entre el locatiu i aquell complement.

30. Vegeu la nota 9 (al § 3.2.3.1).

31. Vegeu el capítol XVIII, § 5.3.

32. P. 284.

- [381] El metge **SERÀ** a la clínica tota la tarda.
[382] El metge **ESTARÀ** a la clínica tota la tarda.

Ramos³³ afirma que *estar* és possible quan la idea de permanència és més prominent (el parlant la vol destacar) que la del locatiu.

- [383*a*] Els diners **SERAN** al banc fins que em mori.
[383*b*] Els diners **ESTARAN** al banc fins que em mori.

També afirma que *estar* és l'única possibilitat quan la idea expressada amb l'atribut és més prominent que la del locatiu i va just darrere el verb.

- [384*a*] L'oncle **ESTÀ** amb una bicicleta al parc.
[384*b*] ~ L'oncle **és** amb una bicicleta al parc.
[384*c*] L'oncle **és** al parc amb una bicicleta.

3.3.1.2. *Estar[-se]*, equivalent a 'residir, habitar, fer estada'.

Des de Fabra, els gramàtics han anat donant aquest valor al verb *estar*, que es pot veure en les frases següents:

- [385] A quin hotel **ESTARÀS** a París? [386] Ell **s'ESTÀ** amb els seus pares.

Solà³⁴ creu que aquest ús és actualment més aviat estrany i que l'ús pronominal no sempre té aquest sentit de 'residir'.

3.3.1.3. Amb S [-AN], Vallcorba troba en textos antics frases en què la localització s'expressa amb *estar*:

- [387] ~ El castell **ESTÀ** al mig per defensar la ciutat.
[388] ~ Les claus ja estan bé allà on **ESTAN**.
[389] ~ L'olla **ESTÀ** al foc.

L'explicació que en dona és que no hi ha una mera localització, sinó que hi ha, implícita, la voluntat d'un agent amb una finalitat, explícita o no, de posar o situar un S [-AN] en un lloc determinat.

Solà opina que aquest ús amb aquestes pressuposicions és obsolet, almenys en el català del Principat. Segons ell, l'ús de *estar* es pot explicar per l'elisió d'un p. p. com *situat* o *posat*:

- [390] El castell **ESTÀ SITUAT** al mig per defensar la ciutat.
[391] Les claus ja estan bé allà on **ESTAN POSADES**.
[392] L'olla **ESTÀ POSADA** al foc.

Conclou que cal estudiar aquest punt amb més detall, però s'inclina per l'ús de *ser*:

- [393] El castell **és** al mig per defensar la ciutat.
[394] Les claus ja estan bé allà on **SÓN**.
[395] L'olla **és** al foc.

3.3.1.4. El DCVB dona les estructures «*Estar a un preu una cosa*» i «*Estar en un preu una cosa*».

- [396] ~ Les angules **ESTAN EN** mil pessetes els cent grams.
[397] ~ Les angules **ESTAN A** mil pessetes els cent grams.

33. P. 1998 i 2008.

34. SOLÀ, Joan. «"Ser" i "estar": una proposta...», p. 61, n. 2.

Ginebra i Montserrat (subaccepció 5 de l'entrada *estar*) recullen la construcció *estar a* amb el significat de 'tenir com a preu'.

El *Diccionari castellà-català* d'Enciclopèdia Catalana (DCC) no admet aquest ús de *estar*, ja que el tradueix per *anar a*:

[398] Les angules VAN A mil pessetes els cent grams.

3.3.1.5. Vallcorba i Solà donen l'estructura «*Estar de* + nom d'ofici o de càrrec» ('treballar, fer de'), que el DCC no admet i tradueix per «fer de + nom d'ofici o de càrrec».

[399] La Maria ESTÀ DE CAP DE VENDES d'ordinadors.

[400] En Pere ESTÀ DE MAQUILLADOR a TV3.

[401] La Maria FA DE CAP DE VENDES d'ordinadors.

[402] En Pere FA DE MAQUILLADOR a TV3.

3.3.1.6. La majoria d'autors donen l'estructura «*Estar per* algú o alguna cosa» ('demostrar-hi disposició, preparació, interès, favor, inclinació'). RuaiX creu que originalment és amb *per a*, i que l'estructura amb *per* és una reducció col·loquial.

[403a] Deixa'm, que no ESTIC PER brocs.

[404a] Ara no puc ESTAR PER tu.

[405a] Cal·leu i ESTIGUEU PER la feina!

[403b] * Deixa'm, que no ESTIC PER A brocs.

[404b] * Ara no puc ESTAR PER A tu.

[405b] * Cal·leu i ESTIGUEU PER A la feina!

3.3.1.7. Vallcorba planteja l'estructura *estar per a*, en què no hi ha idea de localització, però sí de finalitat i, consegüentment, de voluntat d'un agent:

[406a] No es preocupi, que PER A això ESTÀ l'assegurança.

Aquesta frase també és possible amb *haver-hi* o *tenir*:

[406b] No es preocupi, que PER A això HI HA l'assegurança.

[406c] No es preocupi, que PER A això TÉ l'assegurança.

[406d] No es preocupi, que PER A això TENIM l'assegurança.

No és agosarat pensar que la frase [406a], amb un S [+AN], hi és assimilable, si interpretem que hi ha un agent que destina algú a alguna feina:

[407] No es preocupi, que PER A això ESTEM.

També en aquest cas són possibles les frases amb *haver-hi* o *tenir*:

[408a] No es preocupi, que PER A això HI HA EL METGE.

[408b] No es preocupi, que PER A això TÉ EL METGE.

3.3.1.8. Paral·lelament a l'ús anterior, amb S [-AN], RuaiX afirma que *estar* indica la situació en un lloc «amb algun element que indiqui relació amb altres objectes», i en són sinònims *ser situat*, *dreçar-se*.

[409a] ~ Menorca ESTÀ més al nord que Mallorca.

[410a] ~ El menjador ESTÀ al mig de la casa.

Solà no veu clar aquest matís, ja que hi ha mera localització.

[409b] Menorca és més al nord que Mallorca.

[410b] El menjador és al mig de la casa.

L'única explicació de les frases [409a-410a] seria que fossin una reducció de [409c-410c]:

- [409c] Menorca ESTÀ SITUADA més al nord que Mallorca.
[410c] El menjador ESTÀ SITUAT al mig de la casa.

3.3.1.9. Per expressar la idea de companyia, Vallcorba, Ginebra i Montserrat (subaccepció 5 de l'entrada *ser*), i Ramos (p. 1997) només admeten el verb *ser*.

- [411] No puc venir perquè sóc amb el director general.
[412] La Sandra és amb una amiga.
[413] Que has vist el meu germà? Sí, és amb en Miquel.

Segurament es pot sobreentendre que hi ha un CL implícit:

- [414] No puc venir perquè sóc AL DESPATX amb el director general.

La mateixa frase amb *estar* pot tenir un altre sentit (v. § 3.2.1.1.e).

En canvi, Badia (*Gramàtica de la llengua catalana*, p. 269) admet tant *ser* com *estar*.

- [415a] Demà SERÉ amb la família.
[415b] Demà ESTARÉ amb la família.
[415c] Demà M'ESTARÉ amb la família.

3.3.2. En usos copulatius

3.3.2.1. Per expressar qualitats passatgeres, accidentals o imperfectives, tant amb S [+AN] com amb S [-AN] i tant amb Adj com amb p. p., hi ha dues posicions enfrontades.

La primera opinió és la dels autors que creuen —alguns amb matisos— que cal usar sempre *ser*:

- [416a] Els préssecs SÓN madurs.
[417a] El cafè és fred.
[418a] ~ Tot i que ha caigut, el gerro és intacte.
[419a] ~ El gerro és trencat.
[420a] La porta és tancada.
[421a] * La noia és bonica.

Els matisos o les observacions són les següents:

a) Fabra mateix³⁵ fa notar que si el català distingeix entre *ser bo* i *estar bo* és molt «fàcil que llisqui a acceptar un *la sopa està salada*», de manera que «l'evitació de *estar* en aquest cas és segurament difícil».

b) Aramon fa una observació —que Badia recull— en el sentit que, en casos com [419a], hi ha moltes vacil·lacions entre *ser* i *estar*.

- [419b] El gerro ESTÀ trencat.

Badia, a més, creu que, sobretot en aquest cas, la construcció amb *estar* és la més estesa i que caldrà ser realistes i acceptar-la.

c) Vallcorba fa notar que amb els p. p. s'usa *ser* si hi ha només una constatació, i *estar* si hi ha una intenció, explícita o no, d'un agent. Així, en el primer cas, tindrem una frase com [418a]; en el segon, una frase com [420b].

- [420b] La porta ESTÀ tancada.

35. FABRA, Pompeu. *Converses...*, núm. 220.

La segona opinió, de Solà, aplicant el criteri realista apuntat per Badia, és acceptar plenament les construccions amb *estar* al costat de les anteriors. Pel que fa al matís de Vallcorba, Solà creu que actualment no és operatiu i que no és recuperable.

[416b]	Els préssecs ESTAN madurs.	[417b]	El cafè ESTÀ fred.
[418b]	El gerro ESTÀ intacte.	[419b]	El gerro ESTÀ trencat.
[420b]	La porta ESTÀ tancada.	[421b]	La noia ESTÀ bonica.

Pel que fa a casos com [421b], en dona més:

[422]	En Pere ESTÀ gras.	[423]	La nena ESTÀ alta.

d) A la *Gramàtica de la llengua catalana*, Badia explica les diferències entre la construcció amb *ser* (pròpia del «nivell elevat», l'N1) i la construcció amb *estar* pel fet que amb *ser* s'expressa la qualitat com a fruit d'un canvi. En l'exemple següent, *trencat* expressa la durada d'una qualitat, iniciada a partir d'un «canvi efectiu»:

- [424] El gerro és trencat.

En l'exemple següent, en canvi, *intacte* expressa la durada d'una qualitat, iniciada a partir d'un «canvi imaginat»: ³⁶

- [425] El gerro és intacte.

En canvi, les mateixes frases amb *estar* fan èmfasi en el «canvi que inicia la qualitat»:

[426]	El gerro ESTÀ trencat.
[427]	El gerro ESTÀ intacte.

A continuació apunta sumàriament una prova per veure si és gramatical o més adequat un dels dos verbs. Es tracta de fer la pregunta *Com és/està X?* i intentar respondre amb un dels dos verbs seguit d'aquests adjectius: no totes les combinacions són la resposta coherent a cada pregunta.

[428]	—Com és aquest préssec?
	—Madur/Verd/Podrit.
[429]	—Com ESTÀ aquest préssec?
	—Madur/Verd/Podrit.

És a dir, aquests adjectius poden ser la resposta coherent a la pregunta, tant amb *ser* com amb *estar*, en contextos més o menys específics.

En canvi, amb *viu* o *mort* el diàleg només és coherent si es fa servir *estar*.

[430]	* —Com és aquest ocell?
	—Viu/Mort.
[431]	—Com ESTÀ aquest ocell?
	—Viu/Mort.

Hem aplicat aquesta prova als adjectius que ha anat considerant Badia i altres de semblants, però afegint-hi els dos elements següents: ³⁷

36. Potser vol dir que un fet que hauria pogut modificar la qualitat de l'objecte (*intacte*) no l'ha modificada: [*malgrat haver caigut,*] *el gerro [encara] és intacte.*

37. Aquestes preguntes es podrien formular així en un exercici bàsic de comprensió lectora, per exemple.

— Un marc textual, introduït per locucions com *pel que fa a* seguit d'una designació que semànticament compregui aquests adjectius.

— L'explicitació dels adjectius, sovint en forma d'alternativa.

Admeten només la pregunta amb *ser* adjectius i participis com els següents, que expressen propietats percebudes com a permanents: *alt, ample, baix, bo, dolent, incòmode, estret, illegal, legal, pràctic*.

[432a] * Pel que fa a la possibilitat de passar, com ESTÀ aquesta porta, alta o baixa?

[432b] Pel que fa a la possibilitat de passar, com ÉS aquesta porta, alta o baixa?

[433a] * Pel que fa a la possibilitat de passar, com ESTÀ aquesta porta, ampla o estreta?

[433b] Pel que fa a la possibilitat de passar, com ÉS aquesta porta, ampla o estreta?

[434a] * Des del punt de vista legal, com ESTÀ trepitjar l'herba, legal o illegal?

[434b] Des del punt de vista legal, com ÉS trepitjar l'herba, legal o illegal?

[435a] * Des del punt de vista moral, com ESTÀ trepitjar l'herba, bo o dolent?

[435b] Des del punt de vista moral, com ÉS trepitjar l'herba, bo o dolent?

[436a] * Pel que fa a l'ús, com ESTÀ aquest llum, pràctic o incòmode?

[436b] Pel que fa a l'ús, com ÉS aquest llum, pràctic o incòmode?

Admeten només la pregunta amb *estar* els adjectius i participis com els següents, que expressen els significats següents:

a') Resultat: *acabat de, batejat, divorciat, intacte, mort, obert, separat, tancat, trencat, vidu*.

b') Situació més o menys transitòria: *apagat, boig per, casat, encès, florit, obert, permès, prohibit, solter, tancat, viu*.

c') Percepció de l'emissor: *bonic, irresistible, lleig*.

[437a] Pel que fa a la seva integritat, com ESTÀ aquest gerro, trencat o intacte?

[437b] * Pel que fa a la seva integritat, com ÉS aquest gerro, trencat o intacte?

[438a] Pel que fa a la possibilitat de passar, com ESTÀ aquesta porta, oberta o tancada?

[438b] * Pel que fa a la possibilitat de passar, com ÉS aquesta porta, oberta o tancada?

[439a] Pel que fa a l'aspecte físic, com ESTÀ aquesta noia en aquesta foto, bonica o lletja?

[439b] * Pel que fa a l'aspecte físic, com ÉS aquesta noia en aquesta foto, bonica o lletja?³⁸

[440a] Pel que fa a l'estat vital,³⁹ com ESTÀ en Pere, viu o mort?⁴⁰

[440b] * Pel que fa a l'estat vital, com ÉS en Pere, viu o mort?⁴¹

[441a] Pel que fa a l'estat civil, com ESTÀ en Pere, casat, solter, divorciat, separat o vidu?⁴²

[441b] * Pel que fa a l'estat civil, com ÉS en Pere, casat, solter, divorciat, separat o vidu?

[442a] Pel que fa als seus sentiments per ella, com ESTÀ en Pere, boig o ni se la mira?

[442b] * Pel que fa als seus sentiments, com ÉS en Pere per ella, boig o ni se la mira?

[443a] Pel que fa a la seva imatge, com ESTÀ en Pere amb aquesta americana, irresistible o fa riure?

[443b] * Pel que fa a la seva imatge, com ÉS en Pere amb aquesta americana, irresistible o fa riure?⁴³

38. Cp. *Pel que fa a l'aspecte físic, com és aquesta noia, bonica o lletja?* Frase gramatical fins i tot si es pronuncia assenyalant la foto. L'absència del locatiu fa que s'entengui que es pregunta per una propietat permanent.

39. Admetem, amb reserves, *estat vital* com a hiperònim de *viu* i *mort*.

40. Cp. *Pel que fa al caràcter, com *està en Pere, viu o apàtic?*

41. Cp. *Pel que fa al caràcter, com és en Pere, viu o apàtic?*

42. Malgrat formular aquesta pregunta amb *estar*, els adjectius *divorciat, separat* i *vidu* demanen *ser* a la resposta a aquesta pregunta, ja que no deixen de ser condicions que legalment no es perden.

43. Cp. *Pel que fa a la seva imatge, com és en Pere, irresistible o fa riure?* Seria la referència a la seva imatge habitual.

- [444a] Pel que fa al seu estat de gràcia, com ESTÀ en Pere, batejat?⁴⁴
 [444b] * Pel que fa al seu estat de gràcia, com és en Pere, batejat?
 [445a] Des del punt de vista legal, com ESTÀ trepitjar l'herba, permès o prohibit?
 [445b] * Des del punt de vista legal, com és trepitjar l'herba, permès o prohibit?
 [446a] Pel que fa a la floració, com ESTÀ aquest ametller, florit o sense flor?
 [446b] * Pel que fa a la floració, com és aquest ametller, florit o sense flor?
 [447a] Pel que fa al seu estat, com ESTÀ aquest llum, encès o apagat?
 [447b] * Pel que fa al seu estat, com és aquest llum, encès o apagat?
 [448a] Pel que fa al seu manteniment, com ESTÀ aquest banc, acabat de pintar o sense pintar?
 [448b] * Pel que fa al seu manteniment, com és aquest banc, acabat de pintar o sense pintar?

Admeten la pregunta tant amb *ser* com amb *estar* els adjectius i participis alguns dels quals amb *ser* poden expressar les idees següents:

- 'pertinença a una classe d'entitats' (*madur, verd*),
 — 'comportament habitual' (*fred, calent, amable, simpàtic*).

- [449a] Pel que fa a la maduració, com ESTÀ aquest préssec, verd o madur?
 [449b] Pel que fa a la maduració, com és aquest préssec, verd o madur?⁴⁵
 [450a] Pel que fa a la higiene, com ESTÀ aquest mocador, net o brut?
 [450b] Pel que fa a la higiene, com és aquest mocador, net o brut?
 [451a] Pel que fa a la temperatura, com ESTÀ aquest cafè, fred o calent?
 [451b] Pel que fa a la temperatura, com és aquest cafè, fred o calent?⁴⁶
 [452a] Pel que fa a l'edat, com ESTÀ en Pere per a segons què, vell o jove?
 [452b] Pel que fa a l'edat, com és en Pere per a segons què, vell o jove?⁴⁷
 [453a] Pel que fa al seu comportament amb tu, com ESTÀ en Pere, amable, simpàtic o antipàtic?⁴⁸
 [453b] Pel que fa al seu comportament amb tu, com és en Pere, amable, simpàtic o antipàtic?⁴⁹
 [454a] ~ Pel que fa a deficiències sensorials, com ESTÀ en Pere, sord o cec?
 [454b] ~ Pel que fa a deficiències sensorials, com és en Pere, sord o cec?⁵⁰
 [455a] Pel que fa a l'aspecte físic, com ESTÀ en Pere, calb?
 [455b] Pel que fa a l'aspecte físic, com és en Pere, calb?
 [456a] ~ Pel que fa a la intensitat, com ESTÀ aquesta llum, encesa o apagada?
 [456b] Pel que fa a la intensitat, com és aquesta llum, encesa o apagada?⁵¹

44. Malgrat formular aquesta pregunta amb *estar*, el participi *batejat* demana *ser* a la resposta a aquesta pregunta, ja que no deixa de ser una condició que segons la doctrina cristiana no es perd.

45. És gramatical, si, p. ex., s'han destriat tot de préssecs entre madurs i verds, i es pregunta assenyalant unes caixes determinades, entenen en aquesta pregunta «aquest préssec» com 'aquestes caixes de préssecs'.

46. P. ex., com s'acostuma a servir o beure un determinat tipus de cafè (irlandès, etc.). Cp. *Com és ('se serveix o pren') aquesta sopa, freda o calenta? La Vichyssoise, és ('se serveix o pren') freda o calenta?*

47. Cp. *Com és en Pere, vell o jove?*

48. L'estructura «*estar* + adjectiu + *amb algú / en/davant* una situació» expressa 'comportament inusual o nou': podem dir *Generalment és amable, però últimament està antipàtic*. I *Està obert/franc/sincer/reservat amb mi?*

49. Potser perquè l'estructura «*ser* + adjectiu + *amb algú / en/davant* una situació» expressa 'comportament habitual?': podem dir *Generalment és amable, però últimament és antipàtic? I És obert/franc/sincer/reservat amb mi?*

50. La frase, formulada així, és estranya tant amb un verb com amb l'altre.

51. Són gramaticals si *encesa* vol dir 'llampant, viu' i si *apagada* vol dir 'molt dèbil, sense vigor'.

d') Segons López del Castillo (p. 164), el canvi de *ser* a *estar* amb alguns d'aquests adjectius «es tractaria d'un canvi de l'aspecte imperfectiu (qualitat) cap a l'aspecte resultatiu (punt de vista del parlant: "manera com ho troba")». D'aquí comparacions hiperbòliques com les següents:

- [457] ESTAR mort de por
[458] ESTAR sec com un clau

Hi ha construccions (*estar-ne fins*, *estar com + un/una nom*, etc.) que només poden ser amb *estar*:

- [459] No puc més, N'ESTIC FINS al capdamunt!
[460] Deixa'l: ESTÀ COM UN LLUM.

Cal no oblidar que al costat d'aquestes solucions, n'hi ha d'altres amb altres verbs (v. § 3.4.7.1).

3.3.2.2. Per expressar estats, tant amb S [+AN] com amb S [-AN], tant amb Adj com amb p. p., hi ha les mateixes posicions enfrontades. (No tenim en compte ara els casos de *trist* i similars; v. § 3.2.2.1.)

Hi ha casos en què tothom està d'acord que han de ser amb *estar*:

- [461] En Pere ESTÀ malalt.
[462] Veig que ESTEU prou animats.
[463] ESTEU segurs que és aquest el camí?
[464] En aquest cine s'hi ESTÀ molt estret.

Les divergències es plantegen en els mateixos termes que en el cas anterior en frases com les següents:

- [465a] Feia tant de temps que no sabia res de tu que no sabia si ERES VIU O MORT.
[466a] ETS CASAT?
[467a] Vinga, que ja ETS VELL per a segons què!
[468a] ~ Què em vols, que ETS tan AMABLE?
[469a] * En aquesta foto ETS molt MACA.
[470a] * Com li puc dir que SÓC BOJA per ell?
[471a] Amb aquesta americana, ETS IRRESISTIBLE.
[472a] És SORD de les dues orelles.
[473a] És tan CALB que les mosques li patinen a la closca.
[474a] Aquest nen no És BATEJAT encara?
[475a] És PERMÈS O PROHIBIT de trepitjar l'herba?
[476a] Els ametllers ja EREN FLORITS.
[477a] Si els llums SÓN ENCESOS, podem començar.
[478a] Alerta, que el banc És ACABAT de pintar.
[479a] Aquesta gestió ja És FETA.

També en aquestes frases Solà considera poc realista no acceptar l'ús de *estar*, sobretot en les frases [468a-470a]:

- [465b] Feia tant de temps que no sabia res de tu que no sabia si ESTAVES VIU O MORT.
[466b] ESTÀS CASAT?
[467b] Vinga, que ja ESTÀS VELL per a segons què!
[468b] Què em vols, que ESTÀS tan AMABLE?
[469b] En aquesta foto ESTÀS molt MACA.
[470b] Com li puc dir que ESTIC BOJA per ell?

- [471*b*] Amb aquesta americana, ESTÀS IRRESISTIBLE.
 [472*b*] ESTÀ SORD de les dues orelles.
 [473*b*] ESTÀ tan CALB que les mosques li patinen a la closca.
 [474*b*] Aquest nen no ESTÀ BATEJAT encara?
 [475*b*] ESTÀ PERMÈS o PROHIBIT de trepitjar l'herba?
 [476*b*] Els ametllers ja ESTAVEN FLORITS.
 [477*b*] Si els llums ESTAN ENCESOS, podem començar.
 [478*b*] Alerta, que el banc ESTÀ ACABAT de pintar.
 [479*b*] Aquesta gestió ja ESTÀ FETA.

Solà també creu que una frase com [480] no és una localització sinó un estat:

- [480] Els socialistes ESTAN LLUNY d'aquestes opcions.

Ruaix justifica l'ús de *estar* a les frases [481], [482] i [483] com a expressió de la fixació o la intensitat del resultat d'una acció.

- [481] Déu nos en guard d'un «ja ESTÀ FET»!
 [482] ESTÀ ESCRIT: «No sols de pa viu l'home...»
 [483] Ja ESTÀ DIT: ho farem així.

D'acord amb Badia (1994) i Vañó Cerdà (2002), veiem en l'exemple [481] simplement la manifestació de l'antiguitat d'aquest ús.

3.3.2.3. La construcció «*ser de* + infinitiu», sinònima d'«haver de / caldre / ser digne de + infinitiu», ha estat molt discutida. D'acord amb la informació que hem pogut recollir, actualment la situació és la següent.

El DGLC, el DCVB, el DLC i Ruaix donen la construcció *ser de plànyer*. El DLC, a l'entrada *creure*, dona *ésser de creure* («ésser versemblant una cosa»), segurament sobre l'exemple del DGLC «No és *cosa* de creure». I la recullen o la fan servir les obres següents, amb els verbs que indiquem: amb *desitjar* (DIEC, entrada *desitjable*); amb *doldre* (DIEC i altres diccionaris); amb *dir* (DCVB i DLC); amb *esperar* (*Diccionari auxiliar*, de Ruaix); amb *evitar* (Fabra, *Converses filològiques*); amb *imaginar* (sugerit en un curs per a correctors professionals); amb *lamentar* (DIEC, definició de *ésser de doldre*); amb *lloar* (DLC, entrada *ésser*); amb *notar* (Fabra, *Converses filològiques*); amb *observar* (Josep Pla); amb *preveure* (Josep Miracle), i amb *suposar* (DCVB i *Diccionari auxiliar*, de Ruaix). Solà⁵² l'accepta amb els verbs *suposar* i *esperar*, «mentre l'IEC no s'hi manifesti». Alex Alsina (p. 2422) estudia aquesta construcció amb els verbs *lamentar* i *suposar* i fa notar que només és possible amb «verbs que expressin un procés mental».

El *Diccionari castellà-català* de l'Enciclopèdia (DCC),⁵³ en canvi, com a equivalent de l'espanyol *ser de* només dona *caldre*. I Eusebi Coromina⁵⁴ i Josep Lacreu⁵⁵ rebutgen l'estructura sense matisos.

Tots els autors consultats, però, coincideixen a condemnar aquesta estructura amb el verb *estranyar*.

- [484*a*] * No és D'ESTRANYAR que s'escapi.
 [484*b*] No és ESTRANY que s'escapi.

52. *Llibre d'estil de l'Ajuntament...*, p. 276.

53. Entrada *ser*.

54. *El 9 Nou...*, p. 304.

55. *Manual d'ús...*, p. 234.

A banda del que hem dit, la llarga i variada llista d'exemples d'autors de prestigi que oferim a continuació, creiem que avala la genuïtat d'aquesta construcció.

- [485] ÉS D'ACONSELLAR, però, de no fer mai aquesta supressió. (*Pompeu Fabra*, Gramàtica catalana, 1933, p. 105-106.)
- [486] [...] donat el frèvol catalanisme dels elements directors de l'esport català [...], és D'ALEGRAR-SE⁵⁶ que no s'hagi [*sic*] ocorregut als organitzadors del campionat d'escriure aquella fulla [*sic*] en espanyol. (*Pompeu Fabra*, conversa filològica del 24/1/23 [1984, p. 292-293].)
- [487] Heu's aquí, encara, algunes construccions franceses en què à correspon a preposicions catalanes altres que la preposició *a*: [...] *Il est à croire que... És de creure que...[...]* (*Pompeu Fabra*, Gramàtica francesa, 1919, p. 250.)
- [488] podem endegar les coses que per ara no van pas com FÓRA DE DESITJAR. (*Pompeu Fabra*, carta del 23/6/1939 (*Manent i Manent*, Els Marges, núm. 61 (setembre 1998), p. 43.)
- [489] ÉS DE DESTACAR l'orientació diversa d'aquestes discussions [...] (*Sebastià Bonet*, 1993, [p. 45].)
- [490] ÉSSER DE DIR. Poder-se dir, ésser digne de dir. (*DCVB*, s. dir.)
- [491] ÉSSER DE DOLDRE. Ésser lamentable (*DCVB*, s. doldre.)
- [492] ÉS D'ESPERAR que [...] suscitarà noves aportacions (*Fabra*, curs universitari de 1936 [1984, p. 207].)
- [493] Ésser digne de. [...] *ÉS DE LLOAR la seva acció*. (*Hiperenciclopèdia*, s. ésser.)
- [494] [...] I ÉS DE NOTAR que les més arrelades són potser les degudes a pensades poc afortunades [...] (*Pompeu Fabra*, conversa filològica del 2/6/1923 [1984, p. 358].)
- [495] ÉS D'OBSERVAR que les manipulacions que avui es fan... (*Josep Pla*, citat per *Ruaix*, 1994, p. 135.)
- [496] [...] en el camp de la correcció —més ingrat i necessari, i també més DE RECONÈIXER,⁵⁷ com més grans són les mancances dels redactors.[...] (*Joan Albert Argente[r]*, «Presentació, a *Jordi BADIA [et al.]*, El llibre de la llengua catalana per a escriure correctament el català. 2a ed. 1a reimpr., Barcelona, Castellnou, 1998.)
- [497] ÉS DE REMARCAR que [...] Renart apareix algunes vegades [...] (*Antoni Ferrando*, 1998, p. XIII, n. 1.)
- [498] ÉS DE SUPOSAR [...] que una semblant mobilitat era igualment concebuda en direcció oposada [...] (*Xavier Lamuela i Josep Murgades*, 1984, p. 72.)
- [499] ÉS DE TÈMER que la nació txeca acabi per perdre definitivament els territoris [...] (*Antoni Rovira i Virgili*, 1913, p. 54.)
- [500] Vaig triarne [*sic*] un [tema], petit i concret, com ÉS DE VEURE [...]⁵⁸ (*Miquel Costa i Llobera*, 1906, p. 119.)
- [501] De dos mals, lo menor és D'ELEGIR. (*Joanot Martorell*, *Tirant lo Blanc*, ed. de *Martí de Riquer*, *Ariel*, p. 648.)

No cal dir que, al costat d'aquestes construccions, hi ha les equivalents amb altres verbs igualment genuïnes.

- [502] ÉS ACONSELLABLE, però, de no fer mai aquesta supressió.
- [503] Donat el frèvol catalanisme dels elements directors de l'esport català [...], CAL ALEGRAR-SE que no s'hagi [*sic*] ocorregut als organitzadors del campionat d'escriure aquell full en espanyol.

56. Notem l'ús pronominal d'aquest verb en aquesta construcció.

57. Notem que el verb *ser* està elidit en aquesta frase.

58. Respectem l'ortografia original.

- [504] De dos mals, HEM D'ELEGIR el menor.
[505] Vaig triar un tema, petit i concret, com ES POT VEURE.

3.3.2.4. Segons Aramon, l'estructura «*estar fet + un/una + Adj*» és un calc innecessari de l'espanyol, que «genuïnament» s'expressa amb l'estructura «*ser + un/una + infinitiu*».

- [506] ~ Nen, fes-t'ho mirar: ESTÀS FET UN HISTÈRIC!
[507] Nen, fes-t'ho mirar: ETS UN HISTÈRIC!

El DCC, en canvi, a l'entrada *estar*, admet la frase següent:

- [508] ~ ESTÀ fet un home.

3.3.2.5. López del Castillo (p. 118) afirma: «A certs indrets de Catalunya i de les Illes Balears perviu, així mateix, el verb *ser* com a auxiliar dels temps compostos de verbs intransitius de moviment [...] i d'alguns altres [...], amb la particularitat de fer concordar el participi en gènere i nombre —en aquest cas amb el subjecte del verb. Aquest ús té una tradició també escrita a les Illes Balears, on les gramàtiques el presenten com una possibilitat en llengua escrita: *Som vingut de viatge. [...] Som estada uns dies en el camp.* Cas que es fa extensiu als verbs reflexius: *Me som admirada molt.*»

Efectivament, Francesc de Borja Moll (§ 158-159) ho recull (i Corbera, p. 117-118):

[...] pot fer d'auxiliar el verb *esser* en els temps compostos dels verbs intransitius que denoten moviment i direcció local i dels verbs *esser, estar, néixer, quedar* i *romandre*. Així, és correcte escriure «jo som vingut» [...] o «jo som vinguda» [...].

Amb els verbs transitius cal usar sempre l'auxiliar *haver*. [...] seria incorrecte escriure «som tornat la clau a son amo» [...].

L'únic cas en què un verb transitiu admet l'auxiliar *esser*, és quan el verb és reflexiu *[sic]* [...]: «me som admirada molt» [...] o «Les senyores se són retirades».

El *Gran diccionari de la llengua catalana* el recull a l'entrada *ésser*, com a antic i dialectal: «7 *aux ant i dial* Amb el participi passat de verbs intransitius que indiquen moviment (*anar, sortir, venir*, etc) i dels verbs *ésser, estar* i *romandre*, forma com a auxiliar els temps perfets. *Se n'és anat. Sóc vingut. No hi sóc pas estat mai.*»

Però Gabriel Bibiloni (en comunicació personal) afirma que «actualment l'auxiliar *esser* se sent molt poc a Mallorca (és propi de gent gran i rural). A Menorca encara és bastant viu i estès. [...] no és impossible trobar l'ús antic o tradicional en escrits actuals, per exemple en un autor com Jordi Caldentey».⁵⁹

3.4. Casos en què és possible un altre verb

3.4.1. En comptes de ser intransitiu

3.4.1.1. Expressió de l'existència d'alguna cosa, de l'esdeveniment d'un fet, tant amb S [+AN] com amb S [-AN]:

- [509] La reunió ES FA ara.
[510] Els exàmens ES FARAN el dia 1 de juny.
[511] Que puc VEURE la Maria?
[512] TENIU el pastís a la nevera.

59. La *Proposta per a un estàndard oral* de morfologia no en parla i el diccionari de l'IEC no el recull.

3.4.1.2. Expressió de mera localització amb un complement de temps no duratiu, puntual (CTND).

- [513] No van descansar FINS QUE VAN ARRIBAR A CASA.
- [514] QUAN ARRIBIS a dalt la carena, mira el riu i la vall que has deixat.
- [515] No van descansar FINS QUE VAN HAVER ARRIBAT A CASA.
- [516] QUAN HAGIS ARRIBAT a dalt la carena, mira el riu i la vall que has deixat.
- [517] Ja HE ARRIBAT!
- [518] No us preocupeu: VINDREM en vostra ajuda.

3.4.2. *En comptes de ser auxiliar en les passives*

- [519] Es PREVEU començar a les 12 h.
- [520] S'ACORDA continuar l'estudi de la qüestió.
- [521] Es PROHIBEIX fumar.

3.4.3. *En comptes de estar copulatiu*

3.4.3.1. Amb alguns Adj, expressió d'un estat d'un S [+AN]. (No sempre, però, són totalment sinònims.)

- [522] La princesa SE SENT trista perquè té una palla a l'ull.
- [523] La princesa ES MOSTRA trista perquè té una palla a l'ull.
- [524] La princesa LA VEIG trista perquè té una palla a l'ull.

3.4.3.2. En comptes de *estar* amb sintagmes preposicionals (SPrep), generalment com a expressió del significat 'trobar-se, mantenir-se, per algun temps en una actitud, estat, condició'.

- [525] ANÀVEM a sortir.
- [526] Pel juliol FAREM VACANCES.
- [527] Això TÉ RELACIÓ AMB la nostra conversa.
- [528] Aquesta noia la TINC AL meu abast.
- [529] No hi ha solució: ens HAN POSAT ENTRE l'espasa i la paret.

3.4.4. *En comptes de estar[-se], equivalent a 'residir, habitar, fer estada'*

- [530] A quin hotel RESIDIRÀS a París?
- [531] Ell VIU amb els seus pares.

3.4.5. *En comptes de ser o estar amb S [-AN]*

Amb S [-AN], podem fer servir el verb *haver-hi* en comptes de *ser* o *estar* quan no es tracta d'una mera localització, sinó que hi ha, implícita, la voluntat d'un agent amb una finalitat, explícita o no, de posar o situar un S [-AN] en un lloc determinat.

- [532] HI HA el castell al mig per defensar la ciutat.
- [533] HI HA l'olla al foc.

3.4.6. *En comptes de estar per a*

Podem fer servir els verbs *haver-hi*, *ser-hi* o *tenir* en comptes de l'expressió *estar per a* quan no hi ha una idea de localització, però sí de finalitat i, consegüentment, de voluntat d'un agent.

- [534] No es preocupi, que PER A això HI HA l'assegurança.
- [535] No es preocupi, que PER A això TÉ l'assegurança.
- [536] No es preocupi, que PER A això TENIM l'assegurança.
- [537] No es preocupi, que PER A això HI HA EL METGE.
- [538] No es preocupi, que PER A això TÉ EL METGE.
- [539] No es preocupi, que per a això HI SOM nosaltres.
- [540] No es preocupi, que per a això HI ÉS ella.
- [541] No es preocupi, que per a això HI SOM tots.
- [542] No es preocupi, que per a això HI ÉS tothom.
- [543] No em preocupo, que per a això HI SOU vosaltres.

3.4.7. En comptes de ser o estar en usos copulatius

3.4.7.1. Per expressar qualitats passatgeres, accidentals o imperfectives, tant amb S [+AN] com amb S [-AN], tant amb Adj com amb p. p.

- [544] El gerro s'HA TRENCAT.
- [545] La porta s'HA TRENCAT.
- [546] En aquesta foto, la noia, la TROBO BONICA.
- [547] La noia s'HA TORNAT BONICA.
- [548] En Pere s'HA ENGREIXAT.
- [549] En Pere s'HA TORNAT GRAS.
- [550] La nena s'HA FET ALTA.

3.4.7.2. En comptes de *ser* o *estar* per expressar estats, tant amb S [+AN] com amb S [-AN], tant amb Adj com amb p. p.

- [551] Feia tant de temps que no sabia res de tu que no sabia si T'HAVIES MORT.
- [552] T'HAS CASAT?
- [553] Vinga, que ja T'HAS FET VELL per a segons què!
- [554] Què em vols, que ET TORNES tan AMABLE?
- [555] En aquesta foto HAS QUEDAT molt MACA.
- [556] Com li puc dir que M'HE TORNAT BOJA per ell?
- [557] Amb aquesta americana, QUEDES IRRESISTIBLE.
- [558] S'HA QUEDAT SORD de les dues orelles.
- [559] S'HA QUEDAT tan CALB que les mosques li patinen a la closca.
- [560] Aquest nen no l'HAN BATEJAT encara?
- [561] És POT o no ES POT trepitjar l'herba?
- [562] Els ametllers ja HAVIEN FLORIT.
- [563] Si HAN ENCÈS els llums, podem començar.
- [564] Alerta, que ACABEN de pintar el banc.
- [565] Aquesta gestió ja l'HE FETA.
- [566] Aquesta gestió ja s'HA FET.

4. Bibliografia

- ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de B. *Diccionari català-valencià-balear*. 2a ed. Palma de Mallorca: Moll, 1978. 10 v.
- ARAMON, Ramon. «Notes sobre alguns calcs sintàctics en l'actual català literari». A: GAMILLSCHEG, E. *Syntactica und Stilistica*. Tübingen: [s. n.], 1957, p. 20-33.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. *Gramàtica catalana*. 2a reimpr. Madrid: Gredos, 1980. 2 v.

- COROMINES, Joan. «La passiva pronominal és generalment correcta i sovint no ho és la passiva amb ésser». A: *Lleures i converses d'un filòleg*. 3a ed. Barcelona: Club Editor, 1983, p. 77-82.
- Diccionari castellà-català*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1985.
- Diccionari de la llengua catalana*. 6a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1987.
- FABRA, Pompeu. *Diccionari general de la llengua catalana*. Barcelona: Llibreria Catalònia, 1932.
- *Diccionari general de la llengua catalana*. 2a ed. Barcelona: EDHASA, 1954.
- *Converses filològiques*. Barcelona: Barcino, 1954-1956. 2 v.
- *Diccionari general de la llengua catalana*. 11a ed. Barcelona: EDHASA, 1981.
- *Diccionari manual de la llengua catalana*. 8a reimpr. Barcelona: EDHASA, 1991.
- GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 11a ed. Barcelona: Bibliograf, 1973.
- MIQUEL I PLANAS, Manuel. «Notes sobre el sistema verbal català». *Butlletí de la DEC* (juny-juliol 1980), p. 17-19.
- «Notes sobre el sistema verbal català (II)». *Butlletí de la DEC* (agost 1980), p. 6-9.
- «Notes sobre el sistema verbal català (III)». *Butlletí de la DEC* (setembre 1980), p. 11-13.
- RUAIX, Josep. *El català, 2*. 3a ed. Moià: Josep Ruai, 1987.
- SOLÀ, Joan. «“Ser” i “estar” en el català d’avui». A: *Qüestions controvertides de sintaxi catalana*. Barcelona: Edicions 62, 1987, p. 13-53.
- «“Ser” i “estar”: una proposta realista». A: *Qüestions controvertides de sintaxi catalana*. Barcelona: Edicions 62, 1987, p. 55-83.
- *Sintaxi normativa: Estat de la qüestió*. Barcelona: Empúries, 1994.
- VALLCORBA, Jaume. *Els verbs «ésser» i «estar» en català*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Departament de Filologia Catalana: Curial, 1978.

Bibliografia consultada especialment amb vista a la segona edició del MANUAL D'ESTIL

- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari de la llengua catalana*. 2a reimpr., corregida. Barcelona: Enciclopèdia Catalana: Edicions 62: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; Palma: Moll; València: Edicions 3 i 4, 1997.
- RUAIX, Josep. *Diccionari auxiliar*. Moià: Josep Ruai, 1996.
- SOLÀ, Joan [dir.]. *Llibre d'estil de l'Ajuntament de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament, 1995.

Bibliografia consultada especialment amb vista a la tercera edició del MANUAL D'ESTIL

- ALSINA, Àlex. «L'infinitiu». A: SOLÀ, Joan [et al.] [dir.]. *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, 2002, p. 2391-2458.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. *Gramàtica de la llengua catalana: Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1994.
- BELTRAN, Joan; PANISELLO, Josep. «Ús de *ser* i *estar* en català». A: *Cruilla: Curs de llengua*. Benicarló: Alambor, 2002, p. 582-590.
- CORBERA, Jaume. *Parlar bé: Orientacions per a l'ús correcte de la llengua catalana, amb referències especials a les Illes Balears*. Vilassar de Mar: Oikos-tau, 1996.
- COROMINA, Eusebi. *El 9 Nou. Manual de redacció i estil*. Barcelona: Diputació; Eumo, 1991.
- GINEBRA, Jordi; MONTSERRAT, Anna. *Diccionari d'ús dels verbs catalans*. Barcelona: Edicions 62, 1999.
- Gran diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1998.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari de la llengua catalana*. 2a ed. Barcelona: Edicions 62: Enciclopèdia Catalana, 2007.
- LÓPEZ DEL CASTILLO, Lluís. «Els temps compostos i perifràstics», «Perífrasis col·loquials», «Els verbs *ser* i *estar* en funció intransitiva» i «Els verbs en funció atributiva». A: *Gramàtica del català actual*. Barcelona: Edicions 62, 1999, p. 118-119, 124-125, 142-146 i 158-166.

- LACREU, Josep. *Manual d'ús de l'estàndard oral*. 2a ed. València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 1992.
- *Manual d'ús de l'estàndard oral*. 6a ed. València: Universitat de València. Servei de Publicacions, 2002.
- MOLL, Francesc de B. «Els auxiliars *HAYER* i *ESSER*». A: *Gramàtica catalana especialment referida a les Illes*. 11a ed. Palma de Mallorca, 1990.
- RAMOS, Joan-Rafael. «El SV, II: La predicació no verbal obligatòria». A: SOLÀ, Joan [et al.] [dir.]. *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, 2002, p. 1993-2017.
- VANÓ-CERDÀ, Antonio. «Estar con adjetivos como expresión de cualidades permanentes en catalán». *Revue de Linguistique Romane* [Estrasburg], vol. 66, núm. 263-264 (2002), p. 523-556.

MANUAL
LA REDACCIÓN Y EL USO DE TEXTOS
D'ESTIL